

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PETO ODELJENJE

PREDMET KOLEVI PROTIV BUGARSKE

(Predstavka br. 1108/02)

PRESUDA

STRAZBUR

5. novembar 2009.

PRAVNOSNAŽNA

5. februar 2010.

Ova presuda će postati pravnosnažna u okolnostima utvrđenim u članu 44 stav 2 Konvencije. Moguće su naknadne redakcijske izmene.

U predmetu Kolevi protiv Bugarske,

Evropski sud za ljudska prava (Peto odeljenje), zasedajući u veću sastavljenom od:

Per Lorenzen (*Peer Lorenzen*), *Predsednik*,
 Renate Jeger (*Jaeger*),
 Karel Jungvirt (*Jungwiert*),
 Rajt Maruste (*Rait Maruste*),
 Mark Filiger (*Villiger*),
 Izabel Bero-Lefevr (*Isabelle Berro-Lefèvre*),
 Zdravka Kalajdzijeva (*Kalaydjieva*), *sudije*,

i Klaudija Vesterdik (*Claudia Westerdiek*), *sekretar Odeljenja*,

Nakon većanja na zatvorenoj sednici 13. oktobra 2009,

Izriče sledeću presudu, koja je usvojena tog dana:

POSTUPAK

1. Ovaj predmet je formiran na osnovu Predstavke (br. 1108/02), koju je protiv Republike Bugarske podneo Sudu 17. decembra 2001. godine na osnovu člana 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) Nikolaj Georgijev Kolev (*Nikolai Georgiev Kolev*), državljanin Bugarske, rođen 1949. godine. Kolev je ubijen iz vatrenog oružja 28. decembra 2002. godine. Njegova supruga gđa Nanka Koleva, njegova kćerka Hristina Koleva (*Christina*) i njegov sin Georgi Kolev izjavili su da žele da nastave postupak po predavci. Takođe su podneli dodatne pritužbe.

2. Podnosioc predstavke zastupali su g. J. Grozev i g. B. Bojev (*Boev*), advokati iz Sofije. Bugarsku vladu (u daljem tekstu: Vlada) zastupala je njena zastupnica gđa M. Karadžova (*Karadjova*) iz Ministarstva pravde.

3. Podnosioci predstavke su pre svega naveli da je pritvor g. Koleva 2001. godine bio nezakonit i neopravdan, da njegove žalbe na pritvor nisu brzo razmatrane i da istraga povodom smrti prvog podnosioca predstavke nije bila nezavisna ni delotvorna.

4. Odlukom od 4. decembra 2007. godine Sud je predstavku proglasio delimično prihvatljivom, a delimično neprihvatljivom.

5. Podnosioci predstavke su, za razliku od Vlade, u novom podnesku izneli svoja pismena zapažanja (pravilo Poslovnika 59 stav 1). Veće je odlučilo, posle konsultacija sa strankama, da nije potrebna rasprava o meritumu (član 59 stav 3 *in fine*), stranke su pismeno odgovorile na primedbe druge stranke i dostavile su dodatne informacije koje je veće zatražilo.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

6. G. Klev je bio visoko pozicioniran tužilac. Od 1994. do 1997. godine bio je zamenik glavnog tužioca Bugarske, a potom tužilac Vrhovnog kasacionog tužilaštva, da bi naknadno bio u Vrhovnom upravnom tužilaštvu.

7. Njegova supruga gđa Nanka Koleva, druga podnositeljka predstavke, takođe je visoko pozicioniran tužilac.

A. Činjenice koje je izneo g. Klev u svojoj predstavi od 17. decembra 2001. godine i pismu od 22. oktobra 2002. godine

1. Razrešenje G. Koleva

8. G. Klev je 10. januara 2001. godine razrešen dužnosti rešenjem Visokog saveta sudstva, na zahtev glavnog tužioca g. F. Tim rešenjem g. Klev je penzionisan.

9. Tokom meseci koji su prethodili razrešenju g. Koleva nekoliko drugih visoko pozicioniranih tužilaca je razrešeno i prinuđeno da se prevremeno penzionišu.

10. G. Klev je uložio žalbu Vrhovnom upravnom sudu zbog svog razrešenja i u toj žalbi je, između ostalog, kazao da nikada nije tražio odlazak u penziju i da još nije dosegao starosnu granicu za odlazak u penziju. Presudom od 23. maja 2001. godine veće Vrhovnog upravnog suda je ukinulo odluku o razrešenju kao protivzakonitu, napominjući da g. Klev nije dosegao starosnu granicu za odlazak u penziju i da, čak i da ispunjava uslove za prevremeno penzionisanje, takva odluka može biti doneta samo ako to zatraži to lice.

11. U žalbenom postupku tu presudu je 10. decembra 2001. godine potvrdilo petočlano veće Vrhovnog upravnog suda.

12. Neodređenog datuma 2002. godine g. Klev je vraćen na dužnost tužioca. Počeo je da radi u Vrhovnom upravnom tužilaštvu.

2. Optužbe g. Koleva i drugih protiv glavnog tužioca

13. Između 1999. i 2006. godine g. F. je bio glavni tužilac Bugarske.

14. Prema g. Klevu, pravi razlog pokušaja da ga penzionišu bio je sukob između njega i glavnog tužioca. G. Klev je navodno veoma dobro poznao glavnog tužioca jer su njih dvojica bili u istoj grupi na fakultetu tokom studija i jedno vreme su zajedno radili. Posmatrajući ponašanje glavnog tužioca g. Klev je postepeno stekao mišljenje da glavni tužilac pati od nekog psihijatrijskog poremećaja. Isto tako, sukob između njih dvojice navodno je izbio u vezi s planovima – kojima se g. Klev usprotivio – da se javnosti

dopusti pristup arhivi Vojne obaveštajne službe iz perioda komunizma. Prema izjavama g. Koleva, koje je potvrdilo još nekoliko javnih ličnosti, sukob je nastupio i zbog činjenice da je glavni tužilac razvio autoritarni stil i da je u više navrata naređivao drugim tužiocima da postupaju protivzakonito protiv lica koja je on smatrao svojim neprijateljima. Tako je naročito u nekoliko prilika glavni tužilac naložio podređenim kolegama da pokrenu krivični postupak protiv drugih lica na osnovu lažnih, izmišljenih optužbi.

15. Glavni tužilac je 23. februara 2001. godine sreo g. Koleva i navodno mu naredio da povuče žalbu koju je izjavio na rešenje o razrešenju od 10. januara 2001. godine (vidi stav 8, gore), zapretivši mu hapšenjem i krivičnim gonjenjem ako se ne povinuje zahtevu.

16. G. Kolev je u martu i aprilu 2001. godine obavestio javnost o svojim sumnjama u pogledu mentalnog zdravlja glavnog tužioca. U intervjuima u štampi izjavio je da glavni tužilac neprestano strahuje od zavera, da nema poverenja u svoje kolege i da redovno naređuje da se pokrenu nezakoniti postupci kako bi se izvršio pritisak na lica za koja on smatra da su protiv njega. On se pozvao na nedavno samoubistvo jednog visoko pozicioniranog tužioca, koji je ostavio oproštajnu poruku u kojoj je naveo da glavni tužilac treba da podnese ostavku. Isto tako, u januaru 2001. godine glavni tužilac je navodno bio veoma iritiran zbog toga što su novinari izvestili da je njegov brat uhapšen u Nemačkoj na osnovu sumnje da je krijumčario novčiće iz antičkog perioda i zbog toga je naredio da se pokrene čitav niz krivičnih istraga i osveta protiv novinara i drugih lica koja su s njima povezana. Automobil jednog od novinara je zapaljen nedugo pošto su objavljeni ti izveštaji u štampi. Mnoga lica su privedena na ispitivanje, a protiv nekih među njima podignute su različite optužnice.

17. G. Kolev je takođe pisao i predsedniku Bugarske, obaveštavajući ga o sumnjama koje je imao u vezi s mentalnim zdravljem glavnog tužioca.

18. U to vreme su i druge javne ličnosti takođe izražavale mišljenje da glavni tužilac ima mentalni poremećaj i da je počinio brojna teška krivična dela. G. E. S., nekadašnji poslanik Bugarske skupštine, poznat po tekstovima koje je objavljivao o navodnim krivičnim delima čiji su učiniooci visoki državni zvaničnici, objavio je 2002. godine otvoreno pismo Visokom savetu sudstva i drugim institucijama i u tom pismu je naveo da je glavni tužilac počinio krivična dela i da pati od mentalnog poremećaja. Jedan od navoda odnosio se na to da je u februaru 2000. godine glavni tužilac ubio advokaticu N. G., koja je navodno služila kao posrednik koji je tužiocu prenosio mito od kriminalaca. Nekoliko javnih ličnosti, uključujući tužioce, dalo je tim povodom izjave štampi i neki među njima su podržali te navode.

19. Glavni tužilac i drugi političari negirali su navode i izjavili da su oni žrtve kampanje koju vode kriminalne grupe nastojeći da destabilizuju zemlju i da ometu tekuće istrage.

20. U januaru 2002. godine g. Kolev je pokrenuo postupak pred Vrhovnim upravnim sudom tražeći da se zbog proceduralnih nedostataka proglasi

nevažećim rešenje Visokog saveta sudstva iz 1999. godine u kome je predsedniku Republike Bugarske predloženo da imenuje g. F. na dužnost glavnog tužioca. U januaru 2002. godine glavni tužilac je zatražio da Ustavni sud odluči da li predlozi koje Visoki savet sudstva uputi predsedniku Republike podležu žalbi pred Vrhovnim upravnim sudom. Ustavni sud je 28. marta 2002. godine presudio da ti predlozi ne podležu žalbi. Postupak pred Vrhovnim upravnim sudom obustavljen je 18. maja 2002. godine.

3. Navodna kampanja koju je glavni tužilac vodio protiv g. Koleva

21. U kratkom periodu protiv g. Koleva i članova njegove porodice pokrenuto je nekoliko krivičnih postupaka, što je navodno predstavljalo reakciju na optužbe koje je on izneo u javnosti. Po svemu sudeći, pre tih događaja g. Klev nikada nije bio podvrgnut krivičnoj istrazi.

22. G. Klev je 8. marta 2001. godine optužen za nezakonito posedovanje oružja jer su u njegovoj nekadašnjoj kancelariji, nakon njegovog razrešenja, pronađeni ručni pištolj i ručna bomba. Okružni sud u Sofiji je obustavio postupak 29. juna 2001. godine na osnovu toga što je g. Klev uživao imunitet od krivičnog gonjenja, budući da je u tom trenutku još uvek bio tužilac, jer odluka o njegovom penzionisanju nije stupila na snagu.

23. U aprilu 2001. godine pokrenut je krivični postupak protiv g. Koleva pod optužbom da je prekršio zakon u vezi s jednom istragom koju je vodio 1991. godine. Taj postupak je obustavljen odlukom Gradskog suda u Sofiji od 9. avgusta 2001. godine.

24. U junu 2001. protiv oca g. Koleva pokrenut je krivični postupak pod optužbom za nezakonito posedovanje 50 patrona za lovačku pušku. Kasnije je podignuta i optužnica protiv oca g. Koleva. On je 2. oktobra 2002. godine oslobođen optužbe. Presudom od 13. januara 2005. godine Okružnog suda u Slivenu naloženo je tužilaštvu da ocu g. Koleva isplati odštetu na ime nematerijalne štete zbog uznemiravanja prouzrokovanog optužnicom za koju je naknadno dokazano da je neosnovana.

25. U junu 2001. godine pokrenut je krivični postupak protiv g. Koleva u vezi sa jednim telefonskim razgovorom koji je vodio 31. maja 2001. godine (vidi stav 28, dole). Okružni sud u Sofiji je obustavio taj postupak 2. avgusta 2001. godine.

26. U junu 2001. g. Klev je optužen da je pomagao i podsticao ubistvo gđe N. G. u februaru 2000. godine (za to ubistvo druga lica su optužila glavnog tužioca). Prema optužbama, g. Klev je svojim savetima pomogao izvršenje krivičnog dela.

27. U septembru 2001. godine pokrenut je krivični postupak protiv g. Koleva i njegovog sina pod optužbom da je između 1995. i 1998. godine g. Klev zloupotrebio svoj položaj i sinu obezbedio besplatan ručni pištolj. Taj postupak je prekinut 18. jula 2003. godine uz obrazloženje da je g. Klev preminuo i da se ne može smatrati da je njegov sin postupao sa umišljajem.

4. Hapšenje i pritvor g. Koleva

28. Kolev je 31. maja 2001. godine pisao ministru unutrašnjih poslova i dao je intervju za štampu u kojima je rekao kako je saznao da je glavni tužilac naredio da se protiv njega izmisle navodne krivične optužbe koje bi se odnosile na drogu koju će mu „podmetnuti” kako bi ga uhapsili pod optužbom u vezi s narkoticima i kako bi ga na taj način učitali. Te informacije su naširoko objavljene. Istog dana g. Kolev je telefonirao jednom nekadašnjem kolegi i rekao mu da ne učestvuje u toj planiranoj operaciji. U vezi s tim razgovorom g. Kolev je u junu 2001. godine optužen da je pokušao da izvrši nedozvoljeni pritisak na zvaničnika (vidi stav 25, gore).

29. G. Kolev je ponovio svoje optužbe u žalbi koju je uputio Visokom savetu sudstva 12. juna 2001. godine. Izneo je detalje navodeći imena nekoliko lica koja su navodno učestvovala u zaveri i insistirao je, kao što je to činio i u svim prethodnim zahtevima, na tome da Visoki savet sudstva imenuje komisiju koja će istražiti krivična dela koja je navodno učinio glavni tužilac.

30. G. Koleva su 20. juna 2001. godine u Sofiji pred kućom u kojoj je stanovao uhapsili pripadnici antiterorističke službe, u pratnji dvojice visoko pozicioniranih tužilaca g. P. i g. C. I. Odmah po hapšenju izvršen je pretres stana g. Koleva i automobila koji je pripadao njegovom sinu. Prema zapisniku sa pretresa koji je tom prilikom sačinjen i prema optužbama koje su kasnije iznete, u džepovima g. Koleva i u automobilu nađeno je nekoliko papirnih kesica sa 2,6 grama heroina i 1,89 grama kokaina. Vlasti su zaplenile ručni pištolj koji je zakonito posedovala supruga g. Koleva, kao i neke druge stvari. U automobilu sina g. Koleva, prema zvaničnom zapisniku sa pretresa, pronađeni su ručni pištolj i osam patrona. Pretrese i zaplene sledećeg dana je odobrio jedan sudija Gradskog suda u Sofiji.

31. Tužilac je 20. juna 2001. godine odredio privremeni pritvor Kolevu na period od 72 sata, na osnovu člana 202 stav 1 tačka 1 i tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku.

32. Po isteku roka od 72 sata, 23. juna 2001. godine, drugi tužilac je izdao novo rešenje o pritvoru g. Koleva za još 72 sata, ne pominjući pritom rešenje od 20. juna 2001. godine. Novo rešenje zasnivalo se na članu 152a stavovi 2 i 3 Zakonika o krivičnom postupku.

33. G. Kolev je 23. juna 2001. godine optužen za nedozvoljeno posedovanje narkotika i vatrenog oružja.

34. Advokat koji je zastupao g. Koleva je 24. juna 2001. godine izjavio Visokom savetu sudstva žalbu na rešenje o pritvoru.

35. G. Kolev je 25. juna 2001. godine izveden pred sudiju Gradskog suda u Sofiji.

36. Tužilac je zatražio od suda da Kolevu odredi istražni pritvor. G. Kolev i njegov advokat su izjavili da je pritvor nezakonit i da je rezultat zavere. G. Kolev je izjavio da je video kako tužioci P. i C. I., koji su prisustvovali njegovom hapšenju, stavljaju dva papirna paketića među njegove stvari.

Ubrzo nakon toga su ista ta lica, u prisustvu g. Koleva, stavila ručni pištolj u automobil njegovog sina. G. Klev je zatražio da se uzmu otisci prstiju, smatrajući da će ta ekspertiza dokazati njegove navode.

37. G. Klev se pozvao na imunitet od krivičnog gonjenja na osnovu činjenice da je još uvek tužilac. U žalbi je takođe naveo da je nezakonito pritvoren po isteku zakonskog roka od 72 sata – taj rok je istekao 23. juna 2001. godine.

38. Gradski sud u Sofiji je produžio pritvor Klevu. Sud je ustanovio da je zapisnik koji je sastavljen za vreme hapšenja i iz koga se vidi da su prilikom hapšenja pronađeni narkotici i ručni pištolj dovoljan dokaz na osnovu koga je moguće utvrditi osnov sumnje da je g. Klev učinio teško krivično delo. Sud je takođe napomenuo da se protiv g. Koleva vodi još nekoliko krivičnih postupaka (vidi stavove 21–27, gore), što ukazuje na to da postoji opasnost da on učini novo krivično delo. Sud je smatrao da g. Klev nakon razrešenja ne uživa imunitet od krivičnog gonjenja.

39. Sud je odbio da se izjasni o zakonitosti pritvora g. Koleva pre 25. juna 2001. godine, uz obrazloženje da taj pritvor nije predmet sudske kontrole i da njegova zakonitost ni na koji način ne utiče na pitanje o kome treba da odluči sud, naime na to da li g. Klev treba da bude zadržan u pritvoru.

40. Advokat g. Koleva je 28. juna 2001. godine izjavio Visokom savetu sudstva žalbu u kojoj je naveo da mu je 21. juna 2001. godine C. I., visoko pozicionirani tužilac, kazao da se izlaže opasnosti da protiv njega bude pokrenut krivični postupak ako bude insistirao na odbrani g. Koleva. Nedelju dana kasnije taj advokat je pozvan da se pojavi pred tužiocem i „iznese objašnjenja” u vezi s jednim slučajem na kome je radio 1992. godine kao istražitelj. Advokat je izjavio da je na njega izvršen nedopušten pritisak i zatražio je istragu tim povodom.

41. Apelacioni sud u Sofiji je 3. jula 2001. godine odbacio sledeću žalbu g. Koleva. Jedan od troje sudija dao je izdvojeno mišljenje tom prilikom.

42. Većina sudija je saopštila da taj sud nije ovlašćen da se bavi navodima g. Koleva o tome da su narkotike i vatreno oružje koji su pronađeni prilikom hapšenja „podmetnuli” tužioci, budući da se to pitanje tiče merituma krivičnog predmeta i ne može se razmatrati u vezi s pritvorom g. Koleva.

43. Sudija koji je izdvojio mišljenje saopštio je da g. Klev uživa imunitet od gonjenja i da u svakom slučaju, imajući na umu sve dostupne informacije, pritvor g. Koleva nije opravdan.

44. G. Klev je 7. avgusta 2001. godine podneo novu žalbu zbog produžetka pritvora u istrazi. U skladu s relevantnim procesnim zahtevima žalba je izjavljena Istražnoj službi u Sofiji, koja je bila zadužena za istragu protiv njega. G. Klev i njegovi advokati su se 14, 23. i 28. avgusta 2001. godine u podnescima upućenim Istražnoj službi u Sofiji i Gradskom tužilaštvu u Sofiji žalili na kašnjenje u razmatranju žalbe, koja je trebalo da bude predata Gradskom sudu u Sofiji. Budući žalba nije prosleđena Gradskom sudu u Sofiji, g. Klev je 5. septembra 2001. godine izjavio žalbu

neposredno Gradskom sudu u Sofiji. Sud je razmatrao slučaj 13. septembra 2001. godine i odlučio da podnosioca predstavke pusti iz pritvora koji je zamenio kućnim pritvorom.

45. Neodređenog dana Gradskom sudu u Sofiji podnet je optužni akt protiv g. Koleva pod optužbom za nezakonito posedovanje narkotika i vatrenog oružja.

46. Gradski sud u Sofiji je prekinuo postupak 22. novembra 2001. godine i vratio predmet tužilaštvu. Sud je istakao da g. Klev uživa imunitet od gonjenja jer njegovo razrešenje nije stupilo na snagu.

47. Rešavajući po žalbi koju je g. Klev izjavio na rešenje o kućnom pritvoru Gradski sud u Sofiji je 29. novembra 2001. godine naredio da on bude oslobođen.

48. Na osnovu pravosnažne presude od 10. decembra 2001. godine kojom je poništeno rešenje o razrešenju g. Koleva sa funkcije tužioca (vidi stavove 10. i 11, gore), Apelacioni sud u Sofiji je prekinuo krivični postupak protiv njega s obzirom na imunitet koji je uživao od krivičnog gonjenja 4. februara 2002. godine. Tu odluku je 30. aprila 2002. godine potvrdio Vrhovni kasacioni sud.

49. Sudovi su ustanovili da je krivični postupak protiv g. Koleva od samog početka bio nedopusšten. Dok se očekivao ishod razmatranja njegove žalbe zbog razrešenja, imunitet koji je uživao po Ustavu nije bio ukinut. U takvim okolnostima, samo uz dozvolu Vrhovnog saveta sudstva mogao je biti pokrenut krivični postupak i moglo je biti doneto rešenje o istražnom pritvoru. To nije bilo urađeno u slučaju g. Koleva.

50. Sudovi su 9. jula 2002. godine po istim osnovima prekinuli drugi set krivičnih postupaka protiv g. Koleva.

B. Odluka Visokog saveta sudstva u vezi s glavnim tužiocem

51. U novembru 2002. godine Visoki savet sudstva je pristao da razmotri optužbe koje je protiv glavnog tužioca javno podneo g. E. S., bivši narodni poslanik.

52. Neodređenog datuma g. Klev je zatražio dozvolu da se obrati Visokom savetu sudstva u vezi s navodnim nezakonitim aktivnostima glavnog tužioca. Njegova molba je odbačena.

53. Visoki savet sudstva je 4, 11. i 18. decembra 2002. godine saslušao nekoliko izjava i razmotrio dokumentaciju. Glavni tužilac je takođe pozvan da govori, ali se on nije pojavio.

54. G. A. A., rukovodilac Nacionalne službe bezbednosti, svedočio je da su mu u junu 2001. godine g. F., glavni tužilac, i drugi visoko pozicionarini tužilac g. C. I. dali instrukcije da se jednom kargo avionu natovarenom vojnom opremom dozvoli da napusti Bugarsku uprkos sumnjama da je time prekršen embargo UN na oružje. G. F. je lično u privatnom razgovoru

objasnio g. A. A. da je intervenisao na zahtev predsednika Ukrajine g. Kučme, čiji je sin suvlasnik kompanije kojoj pripada taj avion. G. A. A. je odbio da odobri postupke tužilaca i obavestio je o tome predsednika Republike Bugarske i ministra unutrašnjih poslova. Posle tih događaja tužioci su pokrenuli dva krivična postupka protiv g. A. A.

55. G. E. I., bivši ministar unutrašnjih poslova, svedočio je da mu je g. F. pretio da će protiv njega pokrenuti krivični postupak. Godine 2001. on je pozvan da se pojavi pred visoko pozicionarnim tužiocima i ispitivan je o kupovini nekoliko automobila za Ministarstvo unutrašnjih poslova. G. E. I. je svedočio da su, dok je on bio ministar unutrašnjih poslova, pokrenuti mnogobrojni krivični postupci na sumnjivim osnovama protiv zvaničnika Ministarstva koji su radili s njim, uključujući njegovog predstavnika za štampu.

56. G. V. M., tužilac iz Apelacionog tužilaštva u Varni, izjavio je da je bio žrtva zastrašivanja i pretnji g. F., glavnog tužioca. Rekao je da je g. F. stvarao klimu straha i potčinjenosti u tužilaštvu. Terorisanje podređenih postalo je uobičajeni metod upravljanja, a najcenjeniji kvalitet nekog potčinjenog tužioca ili člana osoblja bilo je da se bezuslovno potčini glavnom tužiocu. G. F. i njegov uski krug ljudi od poverenja vladali su tužilaštvom. Postojala je praksa da se nezakonita naređenja izriču usmeno, a od tužilaca i osoblja traženo je da se tim naređenjima povinuju. Odbijanje je kažnjavano proizvoljnim premeštanjem tužilaca na druge funkcije i u druge gradove i podizanjem krivičnih optužbi protiv članova njihovih porodica. G. V. M. je naveo nekoliko primera u tom smislu. G. V. M. je takođe govorio o konkretnim slučajevima nezakonitih obustavljanja krivičnih postupaka i nezakonitih intervencija od strane visoko pozicioniranih tužilaca u sporove između pojedinaca.

57. Gđa V. S., tužilac iz Plevana, svedočila je da je njoj i nekoliko njenih kolega bilo protivzakonito onemogućeno da vode istragu u jednom predmetu u kome se radilo o ozbiljnom finansijskom interesu. Ona se požalila Visokom savetu sudstva, da bi potom bila pozvana da pruži objašnjenja pred zamenikom glavnog tužioca g. H. M. i tri druga visoko pozicionirana tužioca; tom prilikom joj je rečeno da povuče tužbu. Kada je ona to odbila, zamenik glavnog tužioca je rekao: „Onda se može dogoditi i drugo tužilačko samoubistvo”, čime je očigledno mislio na samoubistvo jednog visoko pozicioniranog tužioca koje se dogodilo tri meseca pre toga. Nakon tog sastanka protiv gđe V. S. je pokrenut disciplinski postupak i ukinut joj je dodatak na platu. Gđa V. S. je nekoliko puta izjavila žalbe i sudovi su te mere stavili van snage.

58. Istražitelj g. I. I. je svedočio da je istraživao ubistvo advokatice g. N. G. iz Jambola, koja je bila u bliskim odnosima s glavnim tužiocem. U tom kontekstu, g. I. I. je otkrio dokaze krivičnih dela koja su izvršili tužioci. Međutim, njegovi naponi da obezbedi dokaze i sprovede istragu naišli su na prepreke zbog toga što su, po svemu sudeći, informacije iz istrage više puta

„procurile”. Budući da su jedina lica koja su znala za planirane pretrase i zaplene bili glavni tužilac i pet visoko pozicioniranih tužilaca iz njegovog najužeg kruga, jedino su oni mogli biti odgovorni za to curenje informacija. Glavni tužilac je lično kontrolisao tok istrage uprkos tome što je bio u bliskim odnosima sa žrtvom. Isto tako, g. I. I. je otkrio da su dva lica koja su verovatno bila umešana u ubistvo pobjegla iz zemlje uz pomoć glavnog tužioca. Kao „kaznu” zato što je istraživao te činjenice, g. I. I. je kasnije dobio protivzakonito naredbu da se penzionise.

59. Visoki savet sudstva je saslušao svedočenja drugih tužilaca koji su takođe govorili o atmosferi straha i potčinjenosti u tužilaštvu o protivzakonitim usmenim naređenjima koja su izdavali visoko pozicionirani tužioci i o represiji prema svima koji su izrazili neslaganje u obliku ukidanja dodatka uz platu, premeštajima i pretnjama.

60. Pred Visokim savetom sudstva svedočila su još dva lica koja nisu delila ta mišljenja.

61. Posle žustrih rasprava tokom kojih su članovi Visokog saveta sudstva izražavali oprečna mišljenja, VSS je 18. decembra 2002. godine doneo rešenje u kome je, između ostalog, konstatovao da je glavni tužilac uveo autoritarni stil i nezakonito „kažnjavao” tužioce tako što ih je premeštao na druge dužnosti ili ih lišavao dodatka uz platu, a ta atmosfera straha delovala je parališuće na normalno funkcionisanje tužilaštva. Na osnovu tih i drugih zaključaka u vezi s konkretnim povredama upravnih propisa, Visok savet sudstva je pozvao g. F. da podnese ostavku. Visoki savet sudstva, koji ima 25 članova, odluku je doneo sa 13 glasova za prema devet glasova protiv i uz jedan uzdržan glas. Ta odluka nije bila u pravnom smislu obavezujuća budući da su u to vreme ustavni osnovi za prestanak mandata glavnog tužioca bili vrlo ograničeni (vidi stavove 128–131, dole). G. F. je odbio da podnese ostavku.

C. Ubistvo g. Koleva i istraga koja je potom vođena

1. Izjave g. Koleva da strahuje za svoj život

62. U svojoj predstavi Sudu, od 17. decembra 2001. godine, g. Klev se žalio po osnovu člana 5 Konvencije na pritvor koji mu je bio određen početkom te godine. Rekao je da je povreda njegovih prava bila rezultat bespoštedne kampanje koju je protiv njega vodio glavni tužilac i da strahuje za svoju bezbednost i bezbednost svoje porodice.

63. G. Klev je u više navrata javno izjavljivao i pisao državnim organima da strahuje da bi mogao biti fizički eliminisan.

2. Ubistvo i prvi koraci vlasti

64. G. Koleva je 28. decembra 2002. godine uveče pred njegovim domom u Sofiji iz vatrenog oružja ubio nepoznati napadač.

65. Prolaznici su smesta obavestili policiju. Na mesto ubistva stiglo je nekoliko službenika policije i istražitelj iz Sofijske istražne službe; oni su nekoliko sati pretraživali to područje i uzimali iskaze prolaznika.

66. Policija je na mestu zločina pronašla i sakupila kuršume i patrone, revolver i ručnu bombu koja nije eksplodirala.

67. Zamenik glavnog tužioca, sekretar Ministarstva unutrašnjih poslova i drugi visoki zvaničnici iste večeri su posetili mesto događaja.

68. Istog dana istražitelj Istražne službe u Sofiji otvorio je istragu povodom ubistva g. Koleva.

69. Policija i drugi istražitelji iz Istražne službe u Sofiji su 29. decembra ponovo pretražili mesto zločina, ovog puta na dnevnom svetlu.

70. Predmet je 29. decembra 2002. godine poveren istražitelju iz Istražne službe u Sofiji. Istog dana istražitelj je naručio balističke izveštaje i izveštaje drugih veštaka i autopsiju.

71. Na osnovu izveštaja sa autopsije, koja je izvršena 29. decembra, ustanovljeno je da je g. Kolev bio pogođen osam puta, od toga nekoliko puta u glavu.

72. Istražitelj je 29. decembra saslušao 12 lica koja su se u vreme ubistva nalazila u tom području. Neki od njih su neposredno pred pucnjavu uočili dvojicu ili četvoricu ljudi, ali im nisu videli lica.

73. Zamenik glavnog tužioca je 29. decembra poverio g. A. I., načelniku Odeljenja u Vrhovnom kasacionom tužilaštvu, da nadzire istragu u tom predmetu. Predmet je u toj službi zaveden u kategoriju predmeta s „posebnim nadzorom”.

74. Dana 30. decembra 2002. godine nepoznati napadač je pucao u V. D., visokog oficira Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma, i ubio ga. U izjavama koje su kasnije dali druga podnositeljka predstavke i ostala lica navodi se da je to ubistvo verovatno bilo u vezi sa ubistvom g. Koleva zato što je g. V. D. navodno posedovao neke informacije o ubici g. Koleva.

3. Izjave date neposredno posle događaja

75. G. E. S., bivši narodni poslanik koji je ranije optuživao glavnog tužioca za izvršenje krivičnih dela, pojavio se 29. decembra 2002. godine pred istražiteljem u želji da pomogne u istrazi ubistva. On se više puta sastajao sa g. Kolevom jer su obojica bili zainteresovani za istragu krivičnih dela koje je navodno počinio glavni tužilac. Poslednji njihov susret dogodio se 22. ili 23. decembra 2002. godine.

76. E. S. je preneo istražitelju informacije koje je dobio od g. Koleva, uz nekoliko dokumenata koji su te tvrdnje mogli da potkrepe. Pre svega je izjavio da je prilikom njihovog poslednjeg susreta g. Kolev govorio o svojim nalazima po kojima je glavni tužilac bio upleten u ubistvo gđe N. G., advokata, u februaru 2000. godine. G. Kolev je obećao da će povezati g. E. S. sa licem u bekstvu koje je bilo lažno optuženo za to ubistvo.

77. G. E. S. je takođe izjavio da je g. Kolev, koji je u određenom periodu bio umešan u protivzakonite akcije po naređenju glavnog tužioca, odbio da nastavi da se bavi tim aktivnostima i počeo da prikuplja dokaze o njima. Glavni tužilac je zbog svog psihičkog poremećaja stalno strahovao od zavera i smatrao je da mu je neprijatelj svako ko ga kritikuje ili ne izvršava njegova naređenja. Tako je od g. Koleva zatraženo da pokrene krivični postupak pod lažnim optužbama protiv lica koje je glavni tužilac smatrao svojim neprijateljima, ili čak da izvrši ubistvo. Među tim „neprijateljima” su bili i g. V. M., tužilac iz Apelacionog tužilaštva u Varni i nekadašnji kandidat za funkciju glavnog tužioca, kao i novinari koji su obelodanili da je brat glavnog tužioca u Nemačkoj bio optužen za ilegalnu trgovinu antičkim novčićima. G. Kolev je kazao g. E. S. da je jedan broj visoko pozicioniranih tužilaca Vrhovnog kasacionog tužilaštva, kao i drugih lica, provodio vreme organizujući „osvetu” protiv „neprijatelja”. G. Kolev je imenovao g. A. P., oficira Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma, kao jednog od „poverenika” glavnog tužioca. G. A. P. je ucenjivao bankara g. P. C. i uspeo da od njega iznudi velike novčane iznose. Bankar se na kraju zvanično žalio na to, ali je „kao odgovor na to” bio uhapšen pod lažnim optužbama da bi kasnije u njegovom stanu bila pronađena bomba. G. E. S. je istražitelju predao kopiju pismene izjave tog bankara iz 2000. godine.

78. G. E. S. je detaljno opisao još nekoliko primera navodnih krivičnih dela koje su izvršili g. A. P. i glavni tužilac, o kojima ga je obavestio g. Kolev. Naveo je imena lica koja su u to bila umešana.

79. G. E. S. je takođe naveo ime istražitelja koji mu je kazao da mu je glavni tužilac pretio i koji je navodno svedočio o napadima bezumnog besa glavnog tužioca. Taj istražitelj je takođe saznao da su elektronski fajlovi sa hard diska kompjutera koji je pronađen u kancelariji gđe N. G., advokata, koja je ubijena u februaru 2000, izbrisani tokom istrage zato što su sadržali informacije inkriminišuće po neke tužioce.

80. G. E. S. je potvrdio da mu je g. Kolev kazao kako strahuje za svoj život i kako je smatrao da je glavni tužilac izdao g. A. P. instrukciju da ga ubije.

81. Bivši sindikalni vođa g. P. S., koji je bio optužen za krivična dela na osnovu navodno lažnih optužbi, 2. januara 2003. godine dao je izjavu za javnost i uputio je pismo istražnim organima. Tom prilikom je, pored ostalog, izjavio da je imao brojne razgovore sa g. Kolevom i da su poslednji put razgovarali na dan kada je g. Kolev ubijen. G. Kolev mu je pričao o svojim naporima da prikupi informacije koje su inkriminišuće po glavnog tužioca. G. P. S. je sugerisao da se mogu naći zapisi tih razgovora zato što je uveren da su njegov telefon i telefon g. Koleva bili prisluškivani.

82. Druga podnositeljka predstavke supruga g. Koleva, po profesiji tužilac u Vrhovnom kasacionom tužilaštvu, 15. januara 2003. godine dala je javnu izjavu upućenu Visokom savetu sudstva. Kopija te izjave poslata je i istražitelju u predmetu. Ona je optužila g. F., glavnog tužioca, da je naredio ubistvo njenog muža, zajedno sa g. F. S. i g. A. P. iz Specijalnog odreda za

borbu protiv terorizma. Po njenom viđenju, glavni tužilac je oboleo od mentalnog poremećaja. Njen pokojni muž je odbio da učestvuje u nezakonitim radnjama koje mu je naložio glavni tužilac i javno je govorio o mentalnim problemima glavnog tužioca, što je poslužilo kao okidač za nemilosrdnu kampanju protiv njega. G. Kolev je uhapšen na osnovu lažnih optužbi i nekoliko krivičnih postupaka koji su protiv njega i članova njegove porodice pokrenuti tokom 2001. i 2002. godine.

83. Druga podnositeljka predstavke je pozvala Visoki savet sudstva da pokrene postupak za razrešenje glavnog tužioca i da istragu ubistva g. Koleva poveri nezavisnim tužiocima. Po njenom mišljenju, to je bilo presudno važno s obzirom na hijerarhijsku strukturu tužilaštva, koja dopušta da glavni tužilac ima potpunu kontrolu i s obzirom na atmosferu straha koja je vladala među tužiocima i istražiteljima.

4. Istraga

84. Tužilac A. I. je 2. januara 2003. godine odredio tim od pet istražitelja za rad na tom slučaju. Tri istražitelja su došla iz Istražne službe u Sofiji, dok su preostala dva istražitelja došla iz Nacionalne istražne službe.

85. Narednih dana veštaci koje je istražitelj odredio podneli su svoje izveštaje u kojima su detaljno opisali svoje nalaze i zaključke. Pre svega, hici kojima je ubijen g. Kolev ispaljeni su s veoma male udaljenosti, između 20 i 80 centimetara. Meci koji su nađeni u njegovom telu i na mestu zločina ispaljeni su iz istog oružja, ručnog pištolja kalibra 9 milimetara. Poređenje sa policijskim podacima nije ukazalo na vezu između tog oružja i oružja koje je ranije korišćeno u nekom drugom krivičnom delu. Revolver koji je pronađen pored tela g. Koleva imao je drugačiji kalibar. Nije utvrđena veza između tog revolvera i oružja za koje je policija posedovala informacije da je iskorišćeno u prethodnim krivičnim delima. Veštaci nisu pronašli tragove baruta na prstima ili šaci g. Koleva. Veštak koji je analizirao ručnu bombu primetio je da je to vrsta koju koriste vojska i policija, i ocenio je da je bomba stavljena kraj tela. Kasnije je utvrđeno da su vlasi koje su nađene na odeći žrtve bile kosa g. Koleva.

86. Druga podnositeljka predstavke supruga g. Koleva pojavila se 6. januara 2003. godine pred istražiteljem, ali je odbila da odgovori na njegova pitanja i osporila je nezavisnost istrage.

87. U januaru 2003. godine istražitelji su izvršili pretres kabineta g. Koleva.

88. Početkom februara 2003. godine istražitelj je saslušavao lica koja su se 28. decembra 2002. videla sa g. Kolevom, a od policije je takođe dobio i informacije o telefonskim pozivima koje je g. Kolev sa svog kućnog telefona uputio ili koji su njemu bili upućeni na dan ubistva. Svim tim pozivima se ušlo u trag, a lica s kojima su vođeni telefonski razgovori saslušana su. Jedan od poziva bio je upućen s mobilnog telefona čiji broj više nije važio i čijeg vlasnika nije bilo moguće identifikovati.

89. Na osnovu iskaza svedoka utvrđeno je da je 28. decembra 2002. godine uveče g. Kolev izašao iz kuće u kojoj je živeo u nameri da kupi hranu u obližnjoj prodavnici. Ubijen je kada se vraćao iz prodavnice.

90. U februaru 2003. godine istražitelji su saslušali čoveka koji se nalazilo na izdržavanju kazne zatvora i koji je navodno rekao drugim licima da je potkupio g. Koleva kako bi mu ovaj omogućio puštanje na slobodu. Čovek je negirao da je to rekao ili da je to učinio. Takođe u februaru 2003. godine jedan muškarac je ušao u policijsku stanicu i priznao ubistvo g. Koleva. Lišen je slobode, ali je ubrzo potom oslobođen jer je ustanovljeno da je psihički bolesnik.

91. U januaru i februaru 2003. godine drugi put je saslušano nekoliko lica koja su prolazila u blizini mesta ubistva. Takođe je ispitan i policijski službenik koji je prvi stigao na mesto ubistva. Ispitan je i političar kome je upućen telefonski poziv sa kućnog telefona g. Koleva na dan ubistva.

92. Istražitelj je isto tako saslušao jednog novinara koji je poznao g. Koleva. Novinar je izjavio da mu je g. Kolev izneo svoja strahovanja rekavši da g. F., glavni tužilac, i dvojica visokih oficira Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma – g. A. P. i g. F. S. žele da ga likvidiraju. Taj novinar je još rekao da je g. F., glavni tužilac, psihički bolesnik i da o tome mogu da posvedoče telohranitelji iz Nacionalne službe za obezbeđenje ličnosti i načelnik Policije u Sofiji.

93. U martu 2003. godine istražitelji su ispitali još jednu novinarku, koja je objavila knjigu na osnovu razgovora sa g. I. K., ozloglašanim vođom jedne kriminalne bande. Po rečima te novinarke, g. I. K. joj je kazao da je g. Kolev radio za drugu kriminalnu bandu. Te dve bande su se sukobile 1995. godine oko tovara prokrijumčarenih cigareta i g. Kolev je pokušao da iskoristi svoj položaj kako bi prebacio g. I. K. u drugi zatvor, navodno nameravajući da iskoristi mogućnost da on tamo bude ubijen. To premeštanje u drugi zatvor sprečila su dvojica istražitelja Nacionalne istražne službe.

5. Prekid istrage, žalbe i dopunske istražne radnje

94. Istražitelj je 26. septembra 2003. godine podneo izveštaj da nije bilo moguće identifikovati učinioca i predložio je da se prekine istraga. Dosije je predao g. C. I. iz Vrhovnog kasacionog tužilaštva zato što je predmet bio pod „posebnim nadzorom” te službe. Dosije je potom prebačen u Sofijsko tužilaštvo, koje je 8. oktobra 2003. godine odlučilo da obustavi postupak.

95. Srodnici g. Koleva, uključujući drugu podnositeljku predstavke, izjavili su žalbu na tu odluku.

96. Gradski sud u Sofiji je 16. juna 2004. godine ukinuo Odluku o obustavljanju postupka i naložio je tužilaštvu da preduzme dodatne mere. Ta odluka je potvrđena u Apelacionom sudu u Sofiji 12. jula 2004. godine. Sudovi su ustanovili da u istrazi nisu bile preduzete sve mere koje su mogle dovesti do identifikovanja učinioca. Pre svega, nije saslušana supruga g. Koleva, inače druga podnositeljka predstavke u ovom predmetu. S obzirom

na izjavu kojom se ona obratila Visokom savetu sudstva bilo je važno da se ona sasluša i da se potom preduzmu dodatne istražne radnje kako bi se proverili njeni navodi. Pored toga, istražitelj nije ni pokušao da ustanovi da li je možda postojala veza između ubistva g. Koleva i lica koja su bila direktno povezana s važnim predmetima na kojima je on radio. Sudovi su takođe napomenuli da protivno odgovarajućim procesnim pravilima spis predmeta ne sadrži informacije o naporima istražitelja da nastave istragu nakon obustave postupka i da o tome periodično izveštavaju. Sudovi su takođe zaključili da bi balistički i drugi veštaci trebalo da pokušaju da ustanove dodatne detalje.

97. Gradsko tužilaštvo u Sofiji je 27. jula 2004. godine naložilo istražitelju da preduzme dodatnu istragu.

98. Druga podnositeljka i treći podnosilac predstavke saslušani su 25. avgusta 2004. godine. Oni su saopštili da neće svedočiti bez prisustva svog advokata. Druga podnositeljka predstavke je ponovo pozvana i pojavila se u tužilaštvu 21. septembra 2004. godine, ali je odbila da govori o tom predmetu, izjavivši da bi nezavisnu istragu trebalo da vodi Nacionalna istražna služba.

99. U septembru 2004. godine veštaci koji su određeni da razjasne detalje u vezi sa ispaljenim hicima podneli su svoj izveštaj.

100. Istražitelj je takođe zatražio i dobio od Vrhovnog upravnog tužilaštva spisak predmeta od „javnog interesa” na kojima je g. Kolev radio od trenutka kada je vraćen na posao 2002. godine.

101. Odlukom Gradskog tužilaštva u Sofiji istraga je prekinuta 13. oktobra 2004. godine uz obrazloženje da se pokazalo da nije moguće identifikovati učinioca.

102. Podnosioci predstavke su izjavili žalbu. Oni su, između ostalog, naveli da je istraga u potpunosti pod kontrolom glavnog tužioca, a kao razlog zbog čega su odbili da u toj istrazi svedoče naveli su činjenicu da vlasti nisu uspele da obezbede nezavisnost istrage.

103. Svojim odlukama od 13. jula i 22. avgusta 2005. godine Gradski sud u Sofiji i Apelacioni sud u Sofiji ukinuli su rešenje o obustavi istrage i naložili organima tužilaštva da sprovedu dalje istražne radnje.

104. Sudovi su saopštili da podnosioci predstavke nisu imali pravo da odbiju da svedoče bez obzira što su strahovali da istraga nije nezavisna. Stoga podnosioci predstavke treba ponovo pozvati i ispitati ih. Zahtev podnosilaca predstavke da g. F., glavni tužilac, i nekoliko visoko pozicioniranih tužilaca budu ispitani treba kasnije razmatrati. Sudovi su takođe naložili da istražni organi prikupe informacije o predmetima kojima se g. Kolev bavio u Vrhovnom kasacionom tužilaštvu, gde je radio u ranijoj etapi svoje karijere.

105. Kada je reč o insistiranju podnosilaca predstavke da istragu preuzme Nacionalna istražna služba, koja je, po njihovoj oceni, u većoj meri nezavisna, sudovi su saopštili da je taj zahtev nedopušten. Izbor istražitelja je diskreciono pravo tužioca koji vodi slučaj. Sudovi nemaju pravo da kontrolišu taj izbor ili da ispituju navode podnosilaca predstavke, pre svega

onaj da istraga nije nezavisna zbog hijerarhijske strukture sistema tužilaštva i zbog ličnog učešća glavnog tužioca u toj stvari.

106. Druga podnositeljka predstavke saslušana je 19. oktobra 2005. godine. Ona je dala iste izjave koje je dala i u otvorenom pismu koje je u januaru 2003. uputila Visokom savetu sudstva (vidi stav 82, gore). Izjavila je da je uverena kako je njen muž ubijen zbog toga što je previše znao o glavnom tužiocu i što je radio na razrešenju glavnog tužioca. Nakon što je g. F. imenovan na funkciju glavnog tužioca, g. Kolev se na samom početku povinovao nekim od njegovih nezakonitih naređenja, kao što je vršenje pritiska na g. V. M., tužioca iz Apelacionog tužilaštva u Varni. Međutim, u nekom trenutku je g. F. zatražio od g. Koleva da ubije V. M., a g. Kolev je odbio da to učini. Kasnije je odbijao da se povinuje naređenjima i tako je postao „neprijatelj” u očima g. F. Glavni tužilac g. F. je prvo pokušao da ga zastraši i ućutka razrešenjem i lažnim krivičnim optužbama, da bi kasnije odlučio da ga fizički eliminiše.

107. Supruga g. Koleva je takođe izjavila da je ona lično bila svedok atmosfere straha i paranoje koju je stvarao glavni tužilac među njenim kolegama. Insistirala je da svi visoko pozicionirani tužioci treba da budu saslušani, uključujući glavnog tužioca. Takođe je zatražila da bude saslušan g. F. S., načelnik Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma.

108. Gđa Koleva je takođe izjavila da nije nimalo slučajno što je dva dana nakon smrti g. Koleva ubijen i g. V. D., visoki oficir Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma, s kojim je g. Kolev bio u kontaktu u kontekstu jedne svoje privatne istrage. Gđa Koleva je takođe ukazala na to da su g. C. I. i g. P., tužioci koji su učestvovali u podmetanju narkotika i hapšenju g. Koleva na osnovu lažnih optužbi u junu 2001. godine, ubrzo potom unapređeni, kao i da su hapšenje g. Koleva izvršili pripadnici Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma) koji su lojalni glavnom tužiocu.

109. U oktobru 2005. godine istražitelj je saslušao tri lica koja su bila advokati g. Koleva. Jedan od njih, nekadašnji glavni tužilac g. I. T., ocenio je kao apsurdnu pretpostavku da je g. F., glavni tužilac, odgovoran za smrt g. Koleva.

110. U novembru 2005. godine istražitelj je ispitao sina g. Koleva, koji je potvrdio stavove svoje majke. On je takođe izjavio da je njegov otac dobijao pretnje preko telefona. Rekao je da bi istraga trebalo da potraži vezu između ubistva njegovog oca i ubistva g. V. D. iz Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma, koji je ubijen samo dva dana posle g. Koleva.

111. U novembru 2005. godine istražitelj je takođe ispitao g. V. M., tužioca iz Apelacionog tužilaštva u Varni i bivšeg kandidata za funkciju glavnog tužioca (vidi stav 56, gore). On je detaljno opisao događaje koji su se desili u 2000. godini, kada je g. Kolev zatražio od njega da podnese ostavku na funkciju i pretio mu pokretanjem postupka, navodno po naređenju glavnog tužioca. G. V. M. je odbio to da učini i potom je po nalogu glavnog tužioca prebačen u jedan manji grad na dužnost. V. M. je izjavio žalbu na rešenje o

premeštaju i ta žalba, koju je 2000. razmatrao Visoki savet sudstva dobila je veliki publicitet. Ubrzo potom, 24. aprila 2000. godine, izbio je požar u kancelariji njegove supruge, javnog beležnika po profesiji. U istoj toj kancelariji 25. maja 2000. godine, eksplodirala je bomba. G. V. M. je smatrao da su svi ti napadi deo kampanje koju glavni tužilac vodi protiv njega. G. V. M. je izjavio da je kasnije tokom 2001. godine g. Klev stupio u kontakt s njim i otvoreno govorio o sukobu koji ima sa glavnim tužiocem. Izneo je svoje strahove rekavši mu da g. A. P. iz Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma verovatno organizuje atentat na njega.

112. U novembru 2005. godine istražitelj je ispitao drugog tužioca koji je izjavio da g. Koleva poznaje samo iz viđenja.

113. Gradsko tužilaštvo u Sofiji je 17. februara 2006. godine naredilo da se obustavi istraga uz obrazloženje da nije moguće utvrditi identitet učinioca.

114. U februaru 2006. godine istekao je sedmogodišnji mandat g. F. na mestu glavnog tužioca.

115. Drugi i treći podnosilac predstavke, supruga i sin g. Koleva ponovo su saslušani 11. i 17. oktobra 2006. godine. Oni su ponovili činjenice na osnovu kojih su verovali da su u ubistvo g. Koleva bili umešani g. F., glavni tužilac, i ljudi koji su mu bliski, kao što su g. F. S. i g. A. P. iz Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma. Takođe su izneli dodatne detalje o krivičnim delima koja je navodno učinio bivši glavni tužilac.

116. Nepoznatih datuma posle februara 2006. godine istražitelji su ispitali g. F. S. i g. A. P. iz Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma. Ispitali su još pet drugih pripadnika iste službe koji su učestvovali u hapšenju g. Koleva 20. juna 2001. godine. Istražitelji su takođe dobili informacije iz sofijske policije o tome da je g. G. G., jedan od te petorice pripadnika Nacionalnog odreda za borbu protiv terorizma, označen kao ubica i „dobrovoljni svedok saradnik” koji je, međutim, odbio da obelodani ime i nije bio spreman da svedoči, čak ni kao zaštićeni svedok. Tužilac Gradskog tužilaštva u Sofiji je 24. septembra 2008. godine naložio da se obustavi istraga, smatrajući da nema dovoljno dokaza za to da se na osnovu njih pokrene optužnica u vezi sa ubistvom g. Koleva.

II. MERODAVNO UNUTRAŠNJE PRAVO

A. Zadržavanje bez sudskog naloga

117. Član 202 stav 1 i član 203 Zakonika o krivičnom postupku iz 1974. godine (u daljem tekstu: ZKP 1974), koji je bio na snazi u tom trenutku, utvrđuju da osumnjičeni može biti zadržan u pritvoru bez zvanične optužnice do 72 sata na osnovu odluke tužioca.

118. Član 152a ZKP 1974. utvrđuje da lice koje je zvanično optuženo za krivično delo može biti privremeno lišeno slobode do 72 sata na osnovu odluke tužioca. U tom roku optuženi mora biti izveden pred sud.

119. Nema podataka o tome da li je u bugarskoj sudskoj praksi bilo slučajeva da su rokovi do 72 sata prema članovima 202 i 152a mogli teći jedan za drugim.

B. Rešavanje po žalbama na rešenje o pritvoru

120. Shodno članu 152b ZKP 1974, koji je bio na snazi u tom trenutku, žalbe na rešenje o pritvoru moraju biti podnete relevantnom istražitelju ili tužiocu, koji je dužan da ih „bez odlaganja” dostavi nadležnom sudu. Sud mora održati usmenu raspravu u roku od tri dana nakon što primi žalbu.

C. Imunitet tužioca i postupak za podizanje krivičnih optužbi protiv tužilaca

121. Do septembra 2003. godine svi nosioci pravosudnih funkcija, uključujući tužioce, uživali su imunitet od sudskog gonjenja. Prema članu 132 Ustava, koji je bio na snazi do septembra 2003. godine, tumačenim zajedno sa članom 70 Ustava, krivični postupak protiv tužilaca može se pokrenuti samo ako im je odlukom Visokog saveta sudstva ukinut imunitet. U Zakonu o pravosuđu iz 1994. [član 27 stav 1 tačka 6) i član 134 stav 3] utvrđeno je da ovlašćenje da podnese predlog Visokom savetu sudstva za ukidanje imuniteta nekog nosioca pravosudne funkcije ima glavni tužilac.

122. Budući da imunitet može biti ukinut samo na predlog glavnog tužioca, što znači da nije bilo moguće ukinuti imunitet glavnom tužiocu protiv njegove volje, Narodna skupština je 1998. godine izmenila Zakon o pravosuđu iz 1994. godine i ovlastila predsednika Vrhovnog kasacionog suda i Vrhovnog upravnog suda, kao i ministra pravde, da Visokom savetu sudstva podnose predloge za ukidanje imuniteta svih nosilaca sudskih funkcija. Ustavni sud je 14. januara 1999. godine proglasio te izmene zakona protivustavnima, utvrdivši da one krše član 127 stav 1 Ustava, kojim se tužilačkim organima poverava isključiva nadležnost za podizanje optužnica i vođenje postupka protiv lica osumnjičenih za izvršenje krivičnih dela (Rešenje Ustavnog suda br. 1. po k. d. br. 34/1998).

123. U junu 2002. godine Narodna skupština je usvojila drugu izmenu zakona u nastojanju da otkloni nedostatke tog zakona. U raspravi o izmenama i dopunama zakona nekoliko poslanika je iznelo stav da je takva promena neustavna, ako se ima na umu presuda Ustavnog suda iz 1999. godine i izrazili su stanovište da su ti nedostaci prouzrokovani nedostacima u tekstu Ustava, što znači da mogu biti otklonjeni samo ako se izmeni tekst Ustava. Ipak, Narodna skupština je usvojila tekst po kome je jedna petina članova

Visokog saveta sudstva mogla da predloži Savetu u punom sastavu da ukine imunitet nekog nosioca pravosudne funkcije.

124. Ustavni sud je 16. decembra 2002. godine odbacio tu izmenu zakona (Rešenje br. 13. po k. d. br. 17/2002) pozivajući se na isto ono obrazloženje koje je dao za svoju presudu iz 1999. godine. Ustavni sud nije komentarisao pitanje da li je nemogućnost da se ukine imunitet glavnog tužioca koja je proistekla iz postojećeg stanja u saglasnosti sa ustavnim načelom zakonitosti i sa osnovnim pravima koje Ustav štiti.

125. Taj nedostatak je otklonjen 30. septembra 2003. godine, kada je stupila na snagu Odluka o izmeni Ustava, koju je donela Narodna skupština uvodeći, na osnovu člana 132 stav 4 mogućnost da jedna petina članova Visokog saveta sudstva zatraži da Savet donese odluku o podizanju optužbe i donošenju rešenja o pritvoru protiv bilo kog nosioca pravosudne funkcije. Osim toga, u izmenjenom članu 132 Ustava više se ne koristi izraz „imunitet” i ograničava se broj predmeta u kojima je neophodno ovlašćenje Visokog saveta sudstva. Prema izmenjenom tekstu tog člana, takva prethodna odluka Saveta neophodna je samo onda kada treba podići optužnicu protiv sudija i tužilaca za krivična dela koja izvrše u službenom svojstvu. Takvo ovlašćenje neophodno je i za rešenje o pritvoru sudija i tužilaca, bez obzira na prirodu optužbi na osnovu kojih se podnosi zahtev za pritvor. Zakon o pravosuđu je takođe izmenjen kako bi odrazio nove ustavne odredbe, a ta izmena je stupila na snagu 9. aprila 2004. godine.

126. Na osnovu gore pomenutih izmena, teorijski gledano, svaki tužilac ili istražitelj mogao je da optuži glavnog tužioca, a da ne dobije prethodnu dozvolu ako je reč o krivičnom delu koje nije izvršeno u službenom svojstvu. Međutim, glavni tužilac je mogao da ukine svaku takvu odluku koju donese njemu potčinjeni tužilac ili istražitelj. Isto tako, i dalje je bilo neophodno pribaviti dozvolu Visokog saveta sudstva da bi glavni tužilac mogao biti zadržan u pritvoru.

127. Novim ustavnim amandmanom u februaru 2007. godine ukinuta su sva procesna ograničenja u vezi sa krivičnim postupkom protiv nosilaca pravosudnih funkcija. Novi zakon o pravosuđu iz 2007. godine odražava taj amandman u svim njegovim odredbama. Od februara 2007. godine, teorijski gledano, svaki tužilac ili istražitelj ovlašćen je da bez prethodne dozvole podigne optužnicu protiv glavnog tužioca ili da zatraži od nadležnog suda da donese rešenje o njegovom istražnom pritvoru kada ima dovoljno informacija o tome da postoji mogućnost da je on izvršio krivično delo. Međutim, kao što je gore već pomenuto, glavni tužilac može da ukine svaku takvu odluku koju donese njemu potčinjeni tužilac ili istražitelj.

D. Tužilaštvo

1. Imenovanje, mandat, razrešenje i privremeno smenjivanje nosilaca pravosudnih funkcija u načelu i posebno glavnog tužioca .

128. Prema Ustavu iz 1991. godine svi tužioci imaju status sudskih zvaničnika (magistrata) i na taj način čine deo sudskog sistema. Posle tri godine staža dobijaju mandat. Sudski službenici se mogu imenovati i razrešiti samo ona osnovu odluke Visokog saveta sudstva (vidi stavove 136 i 137, dole). Glavnog tužioca, koji je takođe sudski zvaničnik, imenuje predsednik Bugarske na predlog Visokog saveta sudstva na sedmogodišnji mandat koji se ne može obnoviti. Pre isteka mandata za njega važe isti osnovi za razrešenje kao i za sve druge sudske zvaničnike. Glavnog tužioca može razrešiti predsednik Bugarske na predlog Visokog saveta sudstva.

129. Prema članu 129 Ustava iz 1991. godine, koji je bio na snazi do 30. septembra 2003. godine, sudski zvaničnici koji imaju određen mandat, uključujući tužioce, mogu biti razrešeni dužnosti samo kroz penzionisanje, u slučaju trajne fizičke nesposobnosti ili ukoliko su osuđeni na lišenje slobode pravosnažnom presudom koja se odnosi na krivično delo izvršeno sa umišljajem.

130. Od 30. septembra 2003. godine, kada je Ustav izmenjen, razrešenje je moguće i na osnovu „teške povrede ili sistematskog neizvršavanja dužnosti sudskog zvaničnika”, kao i u slučaju „postupaka koji nanose štetu ugledu sudske vlasti”. Narodna skupština je 2006. godine donela ustavni amandman na osnovu koga ne samo Visoki savet sudstva već i dve trećine narodnih poslanika mogu da predlože predsedniku Bugarske razrešenje glavnog tužioca ili predsednika dva vrhovna suda iz gore navedenih razloga. Ustavni sud je 13. septembra 2006. godine ukinuo taj amandman uz obrazloženje da mu je cilj promena ravnoteže između različitih grana vlasti, dok Ustav nalaže da takve promene donese Velika narodna skupština. Nekoliko sudija je, međutim, izrazilo drugačije mišljenje smatrajući da je promena neophodna zato što postojeći pravni režim ne pruža dovoljno garancija protiv nezakonitih postupaka visoko pozicioniranih tužilaca ili sudija. U izdvojenom mišljenju jedan od sudija je napisao sledeće:

„Imajući u vidu činjenicu da u Visoki savet sudstva ulaze članovi koji su potčinjeni [glavnom tužiocu i predsednicima dva vrhovna suda] ili da su u prijateljskim odnosima s njima, vrlo je verovatno da Visoki savet sudstva neće biti u stanju da formira većinu potrebnu za razrešenje ta tri visoko pozicionirana nosioca pravosudnih funkcija ... uprkos tome što oni krše zakon...

Pre [spornog ustavnog amandmana] unutrašnji pravni poredak je bio potpuno bespomoćan u takvim situacijama i nezakonito ponašanje visokih nosilaca pravosudnih funkcija moralo se dugo trpeti.

Tolerisanje nedostatka kontrole i neodgovornosti suprotno je duhu Ustava. [Nažalost], posledica odluke [većine sudija u predmetu o kome je reč] kontrola nad

aktivnostima visokih nosilaca pravosudnih funkcija ostaće nedelotvorna zato što tu kontrolu vrše oni sami i njima potčinjena lica.“

131. Prema Zakonu o pravosuđu iz 1994. godine (član 40) i Zakonu o pravosuđu iz 2007. godine (član 230), Visoki savet sudstva ima pravo da privremeno smeni sa dužnosti svakog nosioca pravosudne funkcije protiv koga je podignuta optužnica za krivična dela.

2. Ovlašćenja glavnog tužioca

132. Sistem tužilaštva u Bugarskoj je centralizovan. Svi tužioci su potčinjeni i odgovaraju glavnom tužiocu (član 112 Zakona o pravosuđu iz 1994. godine, koji je bio na snazi do 2007. godine, i član 136 Zakona o pravosuđu iz 2007. godine).

133. Glavni tužilac, kao najviši tužilac u hijerarhiji, ovlašćen je da izdaje obavezujuća uputstva u vezi s radom svakog tužioca, uključujući njihov rad na određenim predmetima, ili da preuzme predmet kojim se bavi drugi tužilac (član 116 Zakona o pravosuđu iz 1994. na snazi do 2007. godine, i članovi 139 i 143 Zakona o pravosuđu iz 2007. godine).

134. Glavni javni tužilac ima pravo da podnosi Visokom savetu sudstva predloge za unapređenje, razrešenje ili disciplinsko kažnjavanje tužilaca (članovi 27, 30 i 172 Zakona o pravosuđu iz 1994. godine, na snazi do 2007. godine i članovi 38 i 312 Zakona o pravosuđu iz 2007. godine).

135. Na osnovu ZKP-a 1974, koji je bio na snazi do 2006. godine, tužilac kontroliše istragu (član 48 stav 3 ZKP 1974). To uključuje pravo da daje konkretna uputstva, da smeni istražitelja ili da preuzme kompletnu istragu (član 176 stav 1 tog zakonika). Zakonikom o krivičnom postupku iz 2006. godine (ZKP 2006) pojačana je tužilačka kontrola i neposredno učešće u istrazi u krivičnim predmetima. Osim toga, usled ustavnih i zakonodavnih izmena iz 2006, 2007. i 2009. godine, istražiteljske službe su integrisane u tužilaštvo, i sada su podređene glavnom tužiocu (članovi 127 i 128 Ustava i članovi 136, 148–153 Zakona o pravosuđu iz 2007). Ustavni sud je 2009. godine odbacio predlog da budu proglašene neustavnima izmene Zakona o pravosuđu iz 2009. godine na osnovu kojih je uvedena takva subordinacija.

E. Visoki savet sudstva

136. Visoki savet sudstva ima 25 članova. Predsednici Vrhovnog kasacionog suda i Vrhovnog upravnog suda i glavni tužilac su članovi VSS po službenoj dužnosti. Narodna skupština bira 11 članova, među kojima mogu biti sudije, tužioci, istražitelji i advokati. Preostalih 11 članova bira se na zasebnim delegatskim skupštinama sudija (tako se bira šest članova), tužilaca (tako se biraju četiri člana) i istražitelja (tako se bira jedan član VSS) (član 130 Ustava, članovi 17–20 Zakona o pravosuđu iz 1994. godine koji je

bio na snazi do 2007. godine i članovi 17. i 20–26 Zakona o pravosuđu iz 2007. godine).

137. Odluke koje se, između ostalog, odnose na razrešenje sudskog zvaničnika ili predlog predsednika Bugarske da se razreši glavni tužilac moraju doneti članovi Visokog saveta sudstva tajnim glasanjem. Do septembra 2003. godine, kada je izmenjen član 131 Ustava, to pravilo nije važno kada je reč o odlukama koje su se odnosile na ukidanje imuniteta sudskih zvaničnika iz redova tužilaca, što se obavljalo javnim glasanjem. Između septembra 2003. i februara 2007. godine, te odluke su morale da se donose tajnim glasanjem. Od februara 2007. godine više nije potrebna dozvola Visokog saveta sudstva za podizanje optužnice za bilo koje delo protiv sudskog zvaničnika (vidi stav 127, gore).

II. UPOREDNO PRAVO I DRUGI RELEVANTNA DOKUMENTACIJA

138. Naredni stavovi opisuju relevantne aspekte pravnih sistema u nekoliko država članica, s naglaskom na jemstva koja postoje u cilju obezbeđivanja delotvorne i nezavisne istrage u slučajevima u kojima postoji sumnja u vezi sa aktivnostima visoko pozicioniranih tužilaca. Ovaj izveštaj je pripremljen na osnovu opšteg pregleda pravnih sistema u Hrvatskoj, na Kipru, u Estoniji, Francuskoj, Nemačkoj, Grčkoj, Irskoj, Italiji, na Malti, u Rusiji, Španiji, Švedskoj, Švajcarskoj, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Ujedinjenom Kraljevstvu.

139. Kada je reč o statusu visoko pozicionarnih tužilaca, oni u mnogim jurisdikcijama predstavljaju deo izvršne grane vlasti, u odnosu na koju uživaju funkcionalnu nezavisnost. U nekoliko država, kao što su Italija i Grčka, smatraju se delom pravosuđa.

140. U tri države potrebna je posebna dozvola da bi se sproveo krivični postupak protiv glavnog tužioca. To su Hrvatska (dozvola Sabora), Rusija (dozvola tročlanog veća Vrhovnog suda na predlog predsednika Rusije) i Švajcarska (dozvola Saveznog odeljenja za pravosuđe i policiju). U Švajcarskoj se može odbiti da se izda dozvola samo ako se postupak odnosi na manja krivična dela i ako se procenjuje da bi u datom slučaju bila dovoljna disciplinska mera. Na odluku da se ne izda dozvola može se izjaviti žalba Saveznom sudu.

141. Ni u jednoj drugoj državi nema tako konkretnih procesnih prepreka za podizanje optužnice protiv tužilaca najvišeg ranga.

142. Tužilački sistemi u državama koje su analizirane strukturisani su hijerarhijski i to tako da tužioci višeg ranga imaju ovlašćenje da daju naloge i uputstva tužiocima nižeg ranga. Uprkos takvoj strukturi, u pravnim sistemima država članica postoji izvestan broj zaštitnih mehanizama koji obezbeđuju delotvornost i nezavisnost organa nadležnih za krivične istrage u odnosu na visoko pozicionirane tužioce. Ti mehanizmi obuhvataju sledeće:

- transfer predmeta drugom entitetu u tužilačkom sistemu ili van njega;

- specijalni istražni postupak u slučajevima u kojima postoji sumnja protiv visoko pozicioniranih tužilaca;
- suspendovanje sa dužnosti tužioca u vezi sa čijim radom postoje sumnje (ukoliko se radi o tužiocu najvišeg ranga, tu odluku bi morali da donesu politički organi nadležni za njegovo imenovanje); i
- opšti mere zaštite, kao što su jemstva funkcionalne nezavisnosti tužilaca u odnosu na hijerarhiju i sudsku kontrolu nad postupcima tužilaštva.

143. Konkretno, u Švedskoj postoji specijalna jedinica u tužilaštvu, Nacionalna jedinica za krivična dela koja izvrši policija, i ta jedinica vodi istragu i podiže optužnicu protiv tužilaca i policijskih službenika. Tužilac koji vodi tu istragu mora imati, ako je to moguće, viši rang od onoga ko je predmet istrage. Ako je neki od rukovodećih tužilaca ili njegov zamenik osumnjičen za krivično delo, onda se predmetom bavi glavni tužilac. Parlamentarni ombudsman ili ministar pravde, kao dva nezavisna organa van tužilačkog sistema, vode istragu ukoliko je predmet istrage glavni tužilac.

144. Na Malti istraga može biti poverena *ad hoc* telu kada je reč o predmetima koji se tiču ponašanja javnih zvaničnika ili zvaničnika ili službenika koji pripadaju organima formiranim zakonom.

145. Prema španskim zakonima, krivični postupak protiv tužilaca najvišeg ranga (*Fiscal General del Estado, Fiscales de Sala del Tribunal Supremo*) spada u nadležnost Krivičnog odeljenja Vrhovnog suda. U načelu, u krivičnim postupcima protiv sudija, sudskih službenika i tužilaca za krivična dela izvršena u službenom svojstvu nadležno je krivično odeljenje visokog suda svakog regiona. I u jednom i u drugom slučaju istražni sudija se bira iz reda članova tog odeljenja.

146. Zakonikom o krivičnom postupku u Italiji uveden je specijalni mehanizam za određivanje nadležnog sudije u slučajevima u kojima su stranke sudije ili tužioci kako bi se obezbedila autonomija sudijskog odlučivanja u slučajevima u kojima se radi o njihovim kolegama.

147. U nizu drugih država istraga u slučajevima u kojima postoji sumnja u vezi s postupcima visoko pozicionarnih tužilaca odvija se u skladu s redovnim krivičnim postupkom (Kipar, Engleska i Vels, Estonija, Francuska, Nemačka, Grčka, Irska i Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija). Ipak, postoje pravila kojima se uređuje raspodela predmeta kako bi se obezbedila nezavisnost. U Nemačkoj, u predmetima u kojima je nadležni javni tužilac podređen javnom tužiocu za koga postoji sumnja da je učinio krivično delo slučaj može biti poveren tužiocu koji ne može biti vezan uputstvima javnog tužioca u čije se postupke sumnja. Osim toga, na osnovu sporazuma između saveznih pokrajina (*Länder*) istragu može preuzeti neko drugo tužilaštvo koje nema lične veze sa tužiocem u čije se postupke sumnja i koji njemu nije hijerarhijski podređen a ni nadređen.

148. Opšte procesne mere zaštite koji se primenjuju u većini država obuhvataju odredbe koje jemče institucionalnu ili funkcionalnu nezavisnost javnih tužilaca, bilo da su oni pripadnici sudske grane vlasti ili da su državni

službenici. U Engleskoj i Velsu institucija javnog tužilaštva zasniva se na modelu koji naučnici opisuju kao institucionalnu zavisnost i funkcionalnu nezavisnost. U Irskoj su tužioci potpuno nezavisni u obavljanju svoje funkcije.

149. Tužioci su zaštićeni od nedopuštenih pritisaka dodatnim merama zaštite, kao što je obaveza da se goni svako krivično delo osim sitnih delikata (Nemačka, Švajcarska, Italija, Španija i Grčka). U Engleskoj i Velsu, kao i u Francuskoj, koje priznaju princip diskrecione istrage, važnost se pridaje transparentnosti službenih smernica.

150. Mnoge države koje su analizirane (Kipar, Estonija, Nemačka, Grčka, Irska, Italija, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija i Španija) predviđaju mogućnost da se javni tužioci premeste ili suspenduju dok se protiv njih vodi krivični postupak.

151. Konačno, u pravnom sistemu u Engleskoj i Velsu svaka tužilačka odluka koja je doneta „koruptivno” ili koja se smatra očigledno neosnovanom može se osporiti u sudskom postupku ili u postupku koji se vodi zbog zloupotrebe postupka. U Švajcarskoj se na sve procesne radnje saveznog tužioca može izjaviti žalba saveznom krivičnom sudu. Sudska kontrola nad postupcima tužilaštva predstavlja važnu meru zaštite i u Nemačkoj. Ako je potrebno, ta kontrola se može preneti na drugi sud koji nije mesno nadležan.

152. Komesar Saveta Evrope za ljudska prava doneo je Mišljenje o nezavisnom i delotvornom rešavanju po žalbama izjavljenim protiv policije, koje je objavljeno 12. marta 2009. godine (dokument CommDH(2009)4). U tom dokumentu se kao najbolja praksa u datoj oblasti opisuje rad jednog nezavisnog tela za rešavanje po žalbama, nadležnog za istragu povodom pritužbi koje se mogu odnositi na članove 2 ili 3 Konvencije. Komesar je dalje napomenuo da su u nekim državama članicama, kako bi se otklonila zabrinutost zbog nepostojanja nezavisnosti tužilaca onda kada rade u predmetima protiv policije s kojom mogu da imaju blizak odnos saradnje, osnovani posebni organi za krivično gonjenje, koji imaju sopstvene istražitelje. U tom smislu je naveden primer institucije ombudsmana koji je ovlašćen da po sopstvenom nahođenju podigne optužbu pred sudom.

PRAVO

I. PRETHODNO PITANJE

153. Sud na samom početku napominje da je prvi podnosilac predstavke preminuo nakon što je podneo ovu predstavku i da su njegova supruga, ćerka i sin izrazili želju da nastave postupak pred Sudom i podneli su dodatne pritužbe (vidi stav 1, gore). Nesporno je da supruga i deca podnosioca predstavke imaju pravo da nastave postupak u njegovo ime i Sud ne vidi

nijedan razlog da zauzme drugačije stanovište (vidi *Kozimor protiv Poljske*, br. 10816/02, stavovi 25–29, 12. april 2007. godine, i *Lukanov protiv Bugarske*, 20. mart 1997. godine, stav 35, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-II). Iz praktičnih razloga u tekstu ove presude i dalje će se o g. Kolevu govoriti kao o „podnosiocu predstavke” iako danas treba smatrati da taj status uživaju njegova supruga i deca.

II. NAVODNE POVREDE ČLANA 5 KONVENCIJE

154. Sud će se pritužbama baviti prema hronološkom redosledu događaja koji su predmet predstavke.

A. Navodna povreda člana 5 stav 3 (izvođenje pred sudiju bez odlaganja)

155. G. Klev je naveo da je pred sudiju izveden pet dana i osam sati nakon što je uhapšen 20. juna 2001. godine, čime je povređen član 5 stav 3 Konvencije. Ta odredba u svom merodavnom delu glasi:

„Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1c ovog člana mora bez odlaganja biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije...”

156. G. Klev je naveo da nije jasno da li se rokovi od tri dana, koliko je dopušteno trajanje pritvora po članovima 202 i 203 ZKP i tri dana koliko je dopušteno po članu 152a ZKP, mogu primeniti uzastopno, ali je istakao da je dugo oklevanje da bude izveden pred sudiju predstavljalo povredu Konvencije i da merodavno unutrašnje pravo ne pruža dovoljna jamstva da se takve povrede ne događaju. On je takođe tvrdio da je kašnjenje u njegovom izvođenju pred sudiju bilo deo niza proizvoljnih mera koje su protiv njega preduzete po naredbi glavnog tužioca.

157. Vlada je navela da je prema domaćim pravu bilo zakonito držati osumnjičeno lice u pritvoru do šest dana bez izvođenja pred sudiju. Na osnovu članova 202 i 203 ZKP 1974, osumnjičeni može biti lišen slobode do tri dana bez optužbe. Ako se do isteka tog perioda ne podigne optužnica, osumnjičeno lice se pušta na slobodu. Međutim, protiv g. Koleva optužnica je podignuta trećeg dana njegovog boravka u pritvoru. Posle toga, u pritvoru je boravio po drugom osnovu, naime na osnovu člana 152a ZKP 1974. Pritvor po tom osnovu mogao je da traje do 72 sata. G. Klev je izveden pred sudiju 25. juna 2001. godine, pre isteka drugog roka od 72 sata.

158. Sud napominje da član 5 stav 3 nalaže da lice koje je uhapšeno ili lišeno slobode bude bez odlaganja izvedeno pred sudiju ili drugo službeno lice, a svrha tog jamstva jeste sprečavanje zlostavljanja i neopravdanog mešanja u slobodu pojedinca. Iako hitnost u postupanju treba procenjivati prema specifičnim karakteristikama svakog pojedinačnog slučaja (vidi,

između ostalog *Aquilina protiv Malte*, [VV], br. 25642/94, stav 48, ESLJP 1999-III), strogo vremensko ograničenje koje nameće zahtev člana 5 stav 3 ne ostavlja veliki prostor za fleksibilno tumačenje, inače bi došlo do ozbiljnog slabljenja procesnog jemstva na štetu pojedinca i pojavila bi se opasnost da se ugrozi sama suština prava koje je tom odredbom zaštićeno (vidi *McKay protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 543/03, stav 33, ESLJP 2006-X).

159. U svojoj praksi Sud je ustanovio da je čak i u kontekstu terorizma period od četiri dana i šest sati između hapšenja i izvođenja uhapšenog lica pred sudiju prekomerno dug i predstavlja povredu člana 5 stav 3 (vidi *Brogan i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 29. novembar 1988, stav 62, Series A br. 145-B, i *Günay i drugi protiv Turske*, br. 31850/96, stavovi 20–23, 27. septembar 2001. godine).

160. U predmetu *Kandzhov protiv Bugarske* (br. 68294/01, stavovi 65–67, 6. novembar 2008. godine), Sud je ustanovio da je period od tri dana i 23 sata predstavljao povredu člana 5 stav 3 Konvencije, naročito napominjući da je g. Kandžov uhapšen na osnovu optužbe za manji nenasilni delikt i da su bez ikakvog valjanog razloga tužioci čekali do poslednjeg trenutka kada je već trebalo da istekne dopušteni rok pritvora prema domaćem pravu (*ibid.*).

161. U ovom konkretnom slučaju, Vlada nije tvrdila da nije bilo moguće izvesti g. Koleva pred sudiju ranije, a ne pet dana i osam sati po njegovom hapšenju. U nalogu tužioca od 23. juna 2001. godine, kojim je produžen pritvor g. Koleva za drugi period od 72 sata nije objašnjeno zbog čega nije bilo moguće izvesti ga pred sudiju između 20. i 23. juna 2001. godine i čak nije ni pomenuta činjenica da je on već proveo u pritvoru 72 sata (vidi stavove 30–35 gore).

162. S obzirom na sve navedeno i na posebne karakteristike ovog konkretnog slučaja, Sud smatra da su time što su odložili izvođenje g. Koleva pred sudiju za pet dana i osam sati bez ikakvog razloga tužioci izvršili neosnovan akt koji nije u saglasnosti sa dužnostima koje imaju na osnovu člana 5 stav 3 Konvencije.

163. Kao i u ranijim slučajevima, Sud i sada naglašava da se ovde radi o zaštiti pojedinca od proizvoljnog mešanja država u njegovo pravo na slobodu. Neodložna sudska kontrola suštinska je odlika jemstva sadržana u članu 5 stav 3, čija je svrha da se svede na minimum opasnost od proizvoljnosti i da se obezbedi vladavina prava, kao jedno od osnovnih načela demokratskog društva (vidi *Brogan i drugi*, gore navedeno, stav 58 i *Aksoy protiv Turske*, 18. decembra 1996. godine, stav 76, *Reports* 1996-VI).

164. Sud uočava da bugarsko pravo ili daje blanko ovlašćenje (vidi stav 157, gore) ili ne zabranjuje jasno uzastopne periode policijskog pritvora ili pritvora po nalogu tužioca pre nego što lice koje je lišeno slobode bude izvedeno pred sudiju (24 sata policijskog pritvora, 72 sata pritvora po članu 202 ZKP iz 1974. godine i 72 sata pritvora po članu 152a ZKP iz 1974. godine) (vidi stavove 117–119, 157 i 158, gore). Taj nedostatak u merodavnom pravu doveo je do neprihvatljivih kašnjenja koja nisu u

saglasnosti sa članom 5 stav 3, što se može videti u ovom predmetu i u predmetu *Kandzhov* (gore navedenom).

165. U ovom konkretnom slučaju, Sud stoga zaključuje da je nastupila povreda člana 5 stav 3 Konvencije.

B. Navodne povrede člana 5 stavovi 1 i 3 u odnosu na navodnu nezakonitost i proizvoljnu prirodu lišenja slobode g. Koleva

166. G. Klev se žalio da je njegovo lišenje slobode 2001. godine bilo nezakonito i proizvoljno i da je trajalo prekomerno dugo. Pozvao se na član 5 stavovi 1 i 3 Konvencije koji u merodavnom delu glasi:

„1. Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom: ...

c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;

...

3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode shodno odredbama iz stava 1c ovog člana ... mora da ima pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može biti uslovljeno jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.“

1. Navodi stranaka

167. Podnosioci predstavke su naveli da je g. Klev bio lišen slobode na osnovu podmetnutih dokaza i da stoga nije postojala osnovana sumnja da je on učinio krivično delo. Narkotike i vatreno oružje koji su bili navodno pronađeni prilikom njegovog hapšenja podmetnuli su tužioci. Na tim predmetima nisu nađeni otisci prstiju g. Koleva. G. Klev je izjavio da je njegovo lišenje slobode bilo proizvoljno i da je predstavljalo tešku povredu člana 5 i načela na kojima se zasniva Konvencija budući da su predstavljali rezultat kriminalne kampanje koju je protiv njega vodio glavni tužilac. Podnosioci predstavke su naglasili da je, pošto visoko pozicionirani tužioci nikada ne učestvuju u hapšenjima i pretresima, učestvovanje dvojice takvih tužilaca u hapšenju g. Koleva samo po sebi bilo krajnje sumnjivo. Jedan od njih g. C. I. bio je na čelu Istražnog odeljenja i odgovarao je neposredno glavnom tužiocu. Njegova pristrasnost se jasno videla iz činjenice da je 21. juna 2001. godine upravo on pretio advokatu g. Koleva, ali taj incident nikada nije istražen.

168. Podnosioci predstavke su tvrdili da je nezakonitost lišenja slobode g. Koleva proisticala i iz činjenice da je on u datom trenutku uživao imunitet koji je mogao biti ukinut samo na osnovu odluke Visokog saveta sudstva.

169. Podnosioci predstavke su dalje tvrdili da lišenje slobode g. Koleva nije bilo opravdano po članu 5 stav 3. Nije postojala opasnost da bi on mogao

da pobjegne, što se jasno vidi iz javnih izjava g. Koleva i činjenice da je u svakom trenutku bio na raspolaganju vlastima.

170. Po mišljenju Vlade, domaći sudovi su utvrdili da je postojala osnovana sumnja protiv g. Koleva. Stoga je njegovo lišenje slobode bilo opravdano.

171. Kada je reč o imunitetu g. Koleva od krivičnog gonjenja, Vlada stoji na stanovištu da u vreme hapšenja i pritvora g. Koleva u domaćoj sudskoj praksi nije bilo regulisano pitanje da li on i dalje uživa imunitet dok se razmatra njegova žalba izjavljena na rešenje o razrešenju. U junu i julu 2001. godine Gradski sud u Sofiji i Apelacioni sud u Sofiji smatrali su da je posledica rešenja o razrešenju iz januara 2001. godine bio prekid mandata g. Koleva i ukidanje imuniteta koji je uživao po osnovu tog mandata; ukidanje imuniteta je odmah stupalo na snagu, nezavisno od žalbenog postupka koji je bio u toku. Na kraju je preovladalo suprotno gledište i krivični postupak protiv g. Koleva je prekinut. Međutim, ono što je u datom slučaju bilo odlučujuće jeste činjenica da vlasti nisu postupale u lošoj nameri. Prema tome, ne može se reći da su hapšenje i pritvaranje g. Koleva bili nezakoniti prema domaćem pravu.

2. Ocena Suda

172. Sud na samom početku ističe da je pritužbe iz predstavke proglasio prihvatljivima samo u meri u kojoj se odnose na lišenje slobode g. Koleva između 13. septembra i 29. novembra 2001. godine, kada je bio u kućnom pritvoru. Iako se argumenti stranaka i relevantne činjenice odnose i na taj period i na lišenje slobode g. Koleva pre 13. septembra 2001. godine, ne praveći razliku među njima, Sud svoje nalaze ograničava samo na period od 13. septembra do 29. novembra 2001. godine.

(a) Navodna nezakonitost (član 5 stav 1)

173. U praksi Suda ustaljeno je stanovište da svako lišenje slobode, pored toga što mora potpadati pod jedan od izuzetaka koji su taksativno navedeni u postavovima a)–f), mora biti „zakonito”. Kada je reč o „zakonitosti” pritvora, uključujući pitanje da li se radilo o „zakonom propisanom postupku”, Konvencija u suštini upućuje na unutrašnje pravo i utvrđuje obavezu da se poštuju materijalnopravna i procesnopravna pravila unutrašnjeg prava. Međutim, nije dovoljno povinovati se odredbama unutrašnjeg prava: član 5 stav 1 zahteva, pored toga, da svako lišenje slobode bude usklađeno sa svrhom zaštite pojedinca od proizvoljnosti. Proizvoljnost može poprimiti različite oblike, ali je jasno da je proizvoljan onaj pritvor kod koga je, uprkos tome što je poštovano slovo unutrašnjeg prava, postojao element zle namere ili prevare u ponašanju vlasti (vidi *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 13229/03, stav 67, EKLJP 2008...; *Bozano protiv Francuske*, 18. decembar 1986. godine, Series A br. 111. i *Čonka protiv Belgije*, br. 51564/99, EKLJP 2002-I).174. „Zakonitost” se takođe

odnosi i na kvalitet zakona o kome je reč i nalaže da taj zakon bude predvidljiv u pogledu svojih posledica (vidi *Amuur protiv Francuske*, 25. jun 1996. godine, stav 50, *Reports* 1996-III). Kada se taj aspekt zakonitosti lišenja slobode ospori, Sud mora da utvrdi da li je i samo unutrašnje pravo u skladu sa Konvencijom, uključujući opšta načela koja su u njemu izražena ili implicirana. U pitanjima koja se tiču lišenja slobode posebno je važno da bude ispunjeno osnovno načelo pravne sigurnosti. Stoga je suštinski važno da uslovi za lišenje slobode budu prema unutrašnjem pravu jasno definisani i da sam zakon bude predvidljiv u pogledu svoje primene (*Baranowski protiv Poljske*, br. 28358/95, stavovi 51 i 52, ESLJP 2000-III, uz dodatna upućivanja).

175. Sud napominje da je pravnosnažnom presudom od 30. aprila 2002. godine Vrhovni kasacioni sud utvrdio da je krivični postupak protiv g. Koleva bio nedopušten od samog početka budući da je on u svakom trenutku uživao imunitet od krivičnog gonjenja (vidi stavove 48 i 49, gore). Kao što je Sud primetio u svojoj odluci o prihvatljivosti u ovom predmetu, radi se o priznanju da je lišenje slobode g. Koleva bilo nezakonito prema domaćem pravu.

176. Tačno je da ne čini svaka greška otkrivena u rešenju o pritvoru sam pritvor nezakonitim u smislu člana 5 stav 1. Navedeni rok pritvora je u načelu zakonit ako se zasniva na sudskom rešenju. Naknadni zaključak nadređenog domaćeg suda da je niži sud pogrešio prema domaćem pravu kada je izdao rešenje o pritvoru ne mora se nužno retroaktivno odraziti na valjanost perioda pritvora (vidi *Mooren protiv Nemačke* [VV], br. 11364/03, stav 74, 9. jul 2009. godine).

177. Međutim, u ovom slučaju, nedostatak koji je uočen u rešenju o pritvoru g. Koleva opravdano se može opisati kao „gruba i očigledna nepravilnost (*ibid.*, stav 75) s obzirom da domaće pravo zabranjuje u apsolutnom izrazu da se pokrene krivični postupak protiv lica koja uživaju imunitet od gonjenja i da se ona liše slobode (vidi stavove 48, 49 i 121, gore). Prema tome, rešenje o pritvoru izdato je prekoračenjem nadležnosti te je stoga bilo ništavo i kao takvo je bilo u suprotnosti sa članom 5 stav 1.

178. Sud nije ubeđen u argument koji je iznela Vlada o tome da u domaćoj sudskoj praksi u vreme kada je g. Kolev bio lišen slobode to pitanje nije bilo uređeno i da nije bilo jasno da li razrešenje sa dužnosti automatski znači ukidanje imuniteta ili to ukidanje imuniteta stupa na snagu tek ukoliko rešenje bude potvrđeno u žalbenom postupku. U ovom slučaju, umesno je zaključiti da je nezakonitost razrešenja g. Koleva bila flagrantna i očigledna – naređeno mu je da se penzionise uprkos tome što nije dosegao starosnu granicu za odlazak u penziju i nije zatražio prevremeni odlazak u penziju (vidi stavove 8–12, gore). U svakom slučaju, ako je tačno da 2001. godine, deset godina nakon usvajanja Ustava Bugarske iz 1991. godine i devet godina nakon što je Konvencija stupila na snagu u odnosu na Bugarsku 1992. godine, u domaćem pravu još uvek nije bilo rešeno pitanje koje spominje Vlada, onda Sud smatra

da se to odsustvo jasnoće i samo po sebi može smatrati propustom državnih organai da ispune obaveze koje su preuzele po osnovu člana 5 stav 1 Konvencije. Te obaveze obuhvataju obavezu da se obezbedi, u zakonodavstvu i sudskoj praksi u pitanjima koja se tiču lišenja slobode, visok nivo pravne sigurnosti, jasnoće i predvidljivosti zakona (vidi sudsku praksu navedenu u stavu 174, gore). Nedostatak jasnoće u pravnim pravilima kojima se uređuju osnovni uslovi za zakonitost lišenja slobode otvaraju vrata proizvoljnosti i samim tim je inkompatibilan sa članom 5. stav 1.

179. Sve gore navedeno je dovoljno da se utvrdi kako lišenje slobode g. Koleva u relevantnom periodu nije bilo zakonito u smislu Konvencije i stoga je bilo u suprotnosti sa članom 5 stav 1.

180. Prema tome, nije neophodno ispitivati da li je ta odredba bila prekršena i po dodatnom osnovu – da je bila utemeljena na lažnim optužbama, kako tvrde podnosioci predstavke.

(b) Navodno odsustvo obrazloženja i prekomerno trajanje (član 5 stav 3)

181. G. Kolev se takođe požalio, pozivajući se na član 5 stav 3, da je njegovo lišenje slobode između 13. septembra i 29. novembra 2001. godine (vidi stav 172, gore) bilo neopravdano i prekomerno dugo.

182. S obzirom na zaključak koji je doneo po osnovu člana 5 stav 1, gore, Sud smatra da nije neophodno da odvojeno razmatra navedenu pritužbu.

C. Navodna povreda člana 5 stav 4

183. G. Kolev se žalio po članu 5 stav 4 da njegova žalba protiv pritvora, koja je predata 7. avgusta 2001. godine, nije blagovremeno razmatrana. Član 5 stav 4 u relevantnom delu glasi:

„Svako ko je lišen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome će sud hitno ispitati zakonitost lišenja slobode ...“

184. Vlada je zastupala stav da je u to vreme preduzimano niz procesnih koraka koji su, po njenom mišljenju, opravdali kašnjenje. Podnosioci predstavke se s tim nisu složili.

185. Sud je primetio da je žalba koja je bila predata 7. avgusta 2001. godine razmatrana 13. septembra 2001. godine. Nije sporno da je predaju žalbe sudovima gotovo mesec dana odlagala Istražna služba u Sofiji, između 7. avgusta i 5. septembra. Pored toga, nije jasno da li je ta služba na kraju predala žalbu ili ju je zadržala (vidi stav 44, gore). Imajući u vidu činjenicu da domaće pravo propisuje da žalbe izjavljene protiv pritvora moraju biti „bez odlaganja“ predate sudovima (vidi stav 120, gore), način na koji je Istražna služba u Sofiji postupila sa žalbom prvog podnosioca predstavke bio je nezakonit i proizvoljan. Isto tako, dodatno nezakonito odlaganje dogodilo se između 5. i 13. septembra (vidi stavove 44 i 120, gore). U takvim okolnostima, Sud smatra da se period od 36 dana teško može pomiriti sa

zahtevom za „hitno ispitivanje zakonitosti” (vidi *Rehbock protiv Slovenije*, br. 29462/95, stavovi 85–88, ESLJP 2000–XII, *G. B. protiv Švajcarske*, br. 27426/95, stavovi 28–39, 30. novembar 2000. godine i *Mooren protiv Nemačke* [VV], br. 11364/03, stavovi 103–107, 9. jul 2009. godine). Argument koji je iznela Vlada o tome da su postupci koji su bili u toku opravdali to kašnjenje neosnovan je i u svakom slučaju deluje neuverljivo jer su vlasti bile dužne da obezbede da lice lišeno slobode delotvorno uživa prava po članu 5 stav 4, što je u datom slučaju moglo biti ostvareno, na primer, tako što bi se nadležnom sudu dostavila kopija spisa predmeta.

186. Iz svega navedenog sledi da je nastupila povreda člana 5 stav 4 Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 2 KONVENCIJE

187. Drugi, treći i četvrti podnosilac predstavke žalili su se da istraga povodom smrti g. Koleva nije bila ni nezavisna ni delotvorna. Ta pritužba treba da bude razmotrena na osnovu člana 2 stav 1 Konvencije, koji u relevantnom delu glasi:

„Pravo na život svakog lica zaštićeno je zakonom...”

A. Navodi stranaka

188. Podnosioci predstavke su tvrdili da vlasti nisu ispunile svoje pozitivne obaveze po osnovu člana 2 jer nisu obezbedile da istraga bude nezavisna i nisu istražile navode protiv glavnog tužioca i drugih visokih funkcionera s kojima je g. Kolev bio u sukobu uprkos ozbiljnim indikacijama da je to najočiglednija linija istrage koju bi trebalo slediti. To je bio rezultat strukturnih nedostataka bugarskog pravnog sistema, koji nije obezbedio mogućnost da se sprovede sadržajna krivična istraga protiv glavnog tužioca ili protiv drugih lica koja on nastoji da zaštiti. U tom kontekstu, koraci koji su bili preduzeti u istrazi, iako neophodni, očigledno nisu bili dovoljni za slučaj naručenog ubistva.

189. Vlada je saopštila da su preduzete brojne istražne radnje i sve moguće mere kako bi se identifikovao učinilac. Istraga je vođena u skladu sa uobičajenom procedurom i nije bilo nikakvog razloga da se sumnja u njenu nezavisnost i nepristrasnost.

190. Vlada je predložila pismeno mišljenje g. V. Parvanova, zamenika glavnog tužioca, od 23. aprila 2009. godine, u kome je on priznao da je tokom određenog perioda bilo u ustavnom smislu nemoguće optužiti glavnog tužioca za krivično delo. Pored toga, prema rečima zamenika glavnog tužioca, uprkos ustavnim amandmanima iz 2003. i 2007. godine i dalje je praktično nemoguće podići optužnicu protiv glavnog tužioca zato što, u skladu sa „unutrašnjim hijerarhijskim poretom” u tužilaštvu koji je utvrđen

zakonom, „niko nema ovlašćenje da donese konačno rešenje o otvaranju istrage protiv njega”.

B. Ocena Suda

1. Primenljiva načela

191. Obaveza Vlade da zaštiti pravo na život na osnovu člana 2 Konvencije implicitno iziskuje da bude sprovedena delotvorna službena istraga kada je pojedinac ubijen. Dužnost da se sprovede takva istraga postoji u svim slučajevima ubistva i drugih sumnjivih smrti, bez obzira na to da li su učinioци tih ubistava bili privatna lica, državni službenici ili je reč o nepoznatim učinioцима [vidi *Menson protiv Ujedinjenog Kraljevstva (odl.)*, br. 47916/99, ESLJP 2003-V; *Nachova i drugi protiv Bugarske [VV]*, br. 43577/98 i 43579/98, stav 110, ESLJP 2005-VII; *Kaya i drugi protiv Turske*, br. 4451/02, stav 35, 24. oktobar 2006. godine i *Angelova i Iliev protiv Bugarske*, br. 55523/00, stav 93, ESLJP 2007-IX].

192. Istraga mora biti delotvorna u tom smislu da može da dovede do utvrđivanja relevantnih činjenica i identifikovanja i kažnjavanja odgovornih lica. Vlasti su morale preduzeti sve raspoložive razumne mere kako bi obezbedile dokaze u vezi sa incidentom. Zaključci istrage moraju se zasnivati na temeljnoj, objektivnoj i nepristrasnoj analizi svih relevantnih elemenata. Iako obaveza sprovođenja istrage predstavlja samo obavezu sredstva i ne postoji apsolutno pravo na podizanje optužnice ili donošenje osuđujuće presude, svaki nedostatak u istrazi koji podriva njenu sposobnost da se ustanove sve okolnosti slučaja ili da se otkrije lice koje je odgovorno za ubistvo može da dovede do podriivanja tražene mere delotvornosti (vidi *Nachova i drugi*, gore navedeno, stav 165; *Ramsahai i drugi protiv Holandije [VV]*, br. 52391/99, stav 321, ESLJP 2007-... i *Brecknell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 32457/04, stav 66, 27. novembar 2007. godine).

193. Da bi istraga bila delotvorna, lica koja su odgovorna za njeno sprovođenje moraju biti nezavisna i nepristrasna, kako po zakonu, tako i u praksi. To ne znači samo da ne treba da postoji hijerarhijska ili institucionalna povezanost sa onima za koje se sumnja da su učestvovali u događajima već i da postoji praktična nezavisnost (vidi *Ramsahai i drugi*, gore navedeno, stavovi 325 i 333–346; *Scavuzzo-Hager i drugi protiv Švajcarske*, br. 41773/98, stavovi 78 i 80–86, 7. februar 2006. godine i *Ergi protiv Turske*, 28. jul 1998. godine, stavovi 83–84, *Reports* 1998-IV).

194. Mora da postoji dovoljan element javnog nadzora nad istragom ili njenim rezultatima kako bi se obezbedila odgovornost u praksi, održalo poverenje javnosti u to da vlasti poštuju vladavinu prava i sprečavaju svaku pojavu tajnih dogovora ili tolerancije prema nezakonitim postupcima. Pored toga, pojmu delotvornosti suštinski je svojstven zahtev za blagovremenošću i razumnom ekspeditivnošću. Mora se prihvatiti da se mogu javiti prepreke

ili teškoće koje sprečavaju napredak istrage u određenoj situaciji. Međutim, suštinski je važna brza reakcija vlasti prilikom istrage slučajeva u kojima je upotrebljena smrtonosna sila (vidi *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 28883/95, stav 114, ESLJP 2001-III i *Ramsahai i drugi*, gore navedeno, stav 321).

2. Primena tih načela u konkretnom predmetu

195. Nesporno je da je istraga povodom ubistva g. Koleva započela odmah, kao i da su bez odlaganja u danima posle njegove smrti preduzete mnogobrojne hitne i neophodne istražne radnje (vidi stavove 64–74, gore). Međutim, osnovna pritužba podnosioca predstavke odnosila se na to da istraga nije bila nezavisna i objektivna usled institucionalnih nedostataka i nezakonite prakse u tužilačkom sistemu, kao i da u istrazi nije ispitana moguća umešanost visoko pozicioniranih tužilaca i drugih funkcionera.

196. Sud je primetio da su bugarske vlasti koje su istraživale ubistvo g. Koleva imale pred sobom čvrste dokaze ozbiljnog sukoba između g. Koleva i g. F., glavnog tužioca u to vreme (vidi stavove 8–30, 52, 62 i 63, gore).

197. Takođe su imale dokaze o tome da su g. F. i drugi visoko pozicionirani tužioci možda naredili, inicirali ili barem odobrili niz nezakonitih postupaka protiv g. Koleva i njegove porodice u relevantnom periodu. To je obuhvatalo sledeće: (i) razrešenje g. Koleva u januaru 2001. godine (vidi stavove 8–12, gore), (ii) kampanju protiv njega i njegove porodice, koja se ogledala u pokretanju krivičnog postupka protiv g. Koleva, njegovog sina i njegovog oca po različitim međusobno nepovezanim osnovama u kratkom vremenskom periodu između marta i septembra 2001. godine, s tim što se pokazalo da su neke od tih optužbi bile neosnovane i nijednu od njih nije potvrdio sud (stavovi 21–27, gore), (iii) nezakonito hapšenje g. Koleva 20. juna 2001. godine, koje je izvedeno upravo na način koji je on predvideo (vidi stavove 28–30, 49 i 179, gore), (iv) nezakonito odugovlačenje izvođenja g. Koleva pred sudiju kada je lišen slobode po nalogu tužilaca u junu 2001. godine (vidi stavove 31–35, 162. i 165, gore) i (v) neopravdano kašnjenje u predaji sudu njegove žalbe izjavljene na rešenje o pritvoru u avgustu 2001. godine, usled čega je produžen period lišenja slobode g. Koleva (vidi stavove 44 i 185, gore).

198. Istražitelji su takođe znali za optužbe koje je izneo jedan broj javnih ličnosti, uključujući tužioce, o metodima rada g. F. kao glavnog tužioca, što je navodno podrazumevalo pribegavanje pretnjama i nezakonito podizanje optužnica protiv lica na koja je on želeo da izvrši pritisak i njegov autoritarni stil koji se ogledao u tome što su sve odluke bile koncentrisane u njegovim rukama (vidi stavove 18. i 51–61, gore). Takođe su znali da je Visoki savet sudstva dobio informacije o navodnim nezakonitim i krivičnim delima glavnog tužioca usled čega ga je on u decembru 2002. godine pozvao da podnese ostavku. Iskazi svedoka u vezi s nekima od tih navodnih nezakonitih dela dati su pred istražiteljima (vidi stavove 75–83, gore), a tužena vlada nije

obavestila Sud ni o kakvim drugim dokazima koji bi ukazali na nepouzdanost navoda iznetih protiv glavnog tužioca. Pored toga, istražitelji su bili upoznati s tim da su javne ličnosti izražavale sumnje u pogledu mentalnog zdravlja g. F. (vidi stavove 18, 77, 82 i 92, gore).

199. Konačno, istražitelji su pred sobom imali javne izjave g. Koleva date neposredno pred smrt u kojima je rekao da strahuje za svoj život i imenovao glavnog tužioca i njemu bliske ljude kao osobe koje bi mogle biti zainteresovane za to da on izgubi život. Iste te navode izneli su posle smrti g. Koleva članovi njegove porodice i druga lica (vidi stavove 62, 63, 82 i 106, gore).

200. Nije uloga Suda da izražava stavove o verodostojnosti tvrdnji da su g. F. i ostali visoko pozicionirani tužioci bili umešani u ubistvo g. Koleva. Njegov zadatak je ograničen na to da ispita delotvornost istrage povodom smrti g. Koleva s obzirom na obaveze Vlade koje proističu iz člana 2 Konvencije.

201. U tom kontekstu, Sud smatra da je, imajući u vidu dokumentaciju koja mu je dostupna i koji je opisana u prethodnim stavovima, trebalo da istražitelji ispituju navode o tome da su glavni tužilac i drugi visoko pozicionirani tužioci i funkcioneri možda bili umešani u ubistvo g. Koleva, čak i ako bi se na kraju ispostavilo da su ti navodi neosnovani. To je tako zato što, kako je Sud isticao u ranijim predmetima, zaključci istrage moraju biti zasnovani na temeljnoj, objektivnoj i nepristrasnoj analizi *svih* relevantnih elemenata. Propust da se ispita jedna očigledna linija istrage podriva ukupnu sposobnost istrage da utvrdi sve okolnosti slučaja i ustanovi ko su odgovorna lica. Takva istraga se ne može smatrati delotvornom (vidi presude navedene u stavu 192, gore, kao i *Anguelova protiv Bugarske*, br. 38361/97, stav 144, ESLJP 2002-IV).

202. Stoga Sud mora da ispita da li je istraga povodom ubistva g. Koleva bila delotvorna u smislu proučavanja svih relevantnih elemenata na objektivan način i da li je bila nezavisna.

203. Sud napominje da osim toga što su saslušani iskazi onih koji su izjavili da su iza ubistva mogli da budu visoko pozicionirani tužioci iz kruga glavnog tužioca, sam glavni tužilac i pripadnici Specijalnog odreda za borbu protiv terorizma, istraga nije učinila ništa drugo da bi ispitala te navode (vidi stavove 62–116, gore). Pre svega, nikada nisu saslušani ni glavni tužilac ni drugi tužioci čija su imena više puta pomenuta u tim iskazima.

204. Zaista, sve do septembra 2003. godine bilo je pravno nemoguće da Bugarska podigne krivičnu optužnicu protiv glavnog tužioca bez njegovog pristanka. Usled toga, on nije mogao da bude razrešen dužnosti protiv svoje volje čak ni ako bi se dogodilo da je učinio najteže moguće krivično delo zato što je prema Ustavu koji je u to vreme bio na snazi (vidi stavove 121–125 i 129, gore) preduslov za njegovo razrešenje sa dužnosti bila izrečena osuđujuća presuda. Osim toga, glavni tužilac nije mogao biti privremeno suspendovan, jer bi se to moglo uraditi samo ako bi protiv njega bila

podignuta optužnica (vidi stav 131, gore). U takvim okolnostima, u početnom periodu istrage ubistva g. Koleva bilo je pravno nemoguće istražiti bilo kakvu sumnju u vezi sa saučesništvom glavnom tužioca.

205. Osim toga, Sud primećuje da, iako je gore navedeni nedostatak na kraju otklonjen (vidi stavove 125–127, gore), tužena država nije osporila činjenicu da, usled hijerarhijske strukture sistema tužilaštva i, po svemu sudeći, unutrašnjih metoda rada u tužilaštvu, nijedan tužilac ne bi izdao rešenje o podizanju optužnice protiv glavnog tužioca. Čini se da je to rezultat činjenice da glavni tužilac i visoko pozicionirani tužioci imaju pravo da ukinu svaku takvu odluku koju donese njima potčinjeni tužilac ili istražitelj. Usled toga i dalje glavni tužilac ne može da bude privremeno suspendovan protiv svoje volje zato što bi se to moglo uraditi samo ako bi protiv njega bila podignuta optužnica (vidi stavove 125–127, 132–135 i 190, gore).

206. U postupku pred Sudom, Vlada nije dokazala da su bar neke od mnogobrojnih ozbiljnih tvrdnji koje su u relevantnom periodu iznete protiv g. F., glavnog tužioca (vidi stavove 51–61, gore), ikada uopšte istražene, barem na nivou predistražnih radnji. Po mišljenju Suda, ta činjenica je naročito relevantna u ovom slučaju zato što ona predstavlja potvrdu navoda podnosioca predstavke o tome da u bugarskom zakonodavstvu ne postoje dovoljne garancije nezavisne istrage krivičnih dela za koja mogu biti osumnjičeni glavni tužilac ili drugi njemu bliski visoki zvaničnici.

207. Ta situacija je očigledno plod kombinacije činilaca, uključujući nemogućnost da se podigne optužnica protiv glavnog tužioca, autoritarni stil rada g. F. kao glavnog tužioca, očigledno protivzakonite metode rada kojima on pribegava, kao i institucionalne nedostatke. Naročito, isključivo pravo tužioca da podigne optužnicu za krivična dela protiv učinilaca, u kombinaciji s potpunom kontrolom glavnog tužioca nad svakom odlukom tužioca ili istražitelja, kao i činjenicom da glavni tužilac može biti razrešen samo na osnovu odluke Visokog saveta sudstva, čiji su neki članovi njemu podređeni, predstavlja institucionalni aranžman koji je više puta kritikovan u Bugarskoj kao aranžman koji ne može da obezbedi dovoljnu odgovornost (vidi stavove 121–127, 129, 135 i 136, gore).

208. Sud ne zaboravlja činjenicu da različiti sistemi državnog tužilaštva i različita procesna pravila u pogledu sprovođenja istrage mogu biti u saglasnosti sa Konvencijom, koja u tom smislu ne preporučuje nijedan konkretan model tužilaštva (vidi informaciju o pravnim sistemima u nekoliko država članica u stavovima 138–152, gore). Nezavisnost i nepristrasnost u slučajevima u koje su umešani visoko pozicionirani tužioci ili drugi zvaničnici može se obezbediti na različite načine, kao što je mogućnost da istragu i krivično gonjenje vodi posebno telo van sistema tužilaštva ili da se daju posebne garancije za nezavisno odlučivanje uprkos hijerarhijskoj zavisnosti, javni nadzor, sudska kontrola ili da se preduzmu neke druge mere. Nije zadatak Suda da određuje koji sistem na najbolji način ispunjava zahteve Konvencije. Sistem koji izabere država članica mora, međutim, da garantuje,

i u zakonodavnom i u praktičnom smislu, nezavisnost i objektivnost istrage u svim okolnostima i bez obzira na to da li su u delikt umešane i javne ličnosti.

209. U ovom slučaju, Sud prihvata kao prihvatljivu tvrdnju podnosioca predstavke da je, s obzirom na centralizovanu strukturu tužilačkog sistema u Bugarskoj, koji je zasnovan na subordinaciji, i isključivu nadležnost u pogledu podizanja optužnice i proceduralna i institucionalna pravila koja glavnom tužiocu omogućuju punu kontrolu nad svakom istragom u zemlji, u okolnostima koje su preovladavale u vreme kada je g. F. bio glavni tužilac, bilo praktično nemoguće sprovesti nezavisnu istragu okolnosti koje su implicirale njegovu umešanost, čak ni nakon što je ustavnim amandmanom teorijski omogućeno da protiv njega bude podignuta optužnica.

210. Pored toga, u ovom slučaju, visoko pozicionirani tužioci, kao što je g. C. I., koji je lično učestvovao u hapšenju g. Koleva 20. juna 2001. godine, za koje su domaći sudovi ustanovili da je bilo nezakonito, a koga je g. Kolev javno optužio da mu je „podmetnuo” navodne dokaze, učestvovali su u toj istrazi (vidi stavove 30, 36, 40, 49, 54 i 94, gore). Osim toga, ako se imaju na umu svi dokazi koji su izneti pred Sud, nema sumnje u to da je istraga ubistva g. Koleva bila u praktičnom smislu pod kontrolom glavnog tužioca g. F. sve do isteka njegovog mandata 2006. godine (vidi stavove 67, 73, 84, 94, 132–135. i 190, gore).

211. Po mišljenju Suda, učešće lica na koje su žrtva i njegovi srodnici izneli ozbiljne pritužbe na osnovu konkretnih činjenica nije u saglasnosti s načelima nepristrasnosti i nezavisnosti koje nalaže procesni deo člana 2 Konvencije.

212. Iako su u istrazi ubistva g. Koleva istražitelji preduzeli brojne korake, kao što je analiza fizičkih dokaza, saslušanje prolaznika i ispitivanje pretnji koje su možda bile upućene g. Kolevu, delotvornost te istrage bitno je podrila sama činjenica da je ta istraga bila pod kontrolom upravo onih lica koja su optužili žrtva i njegovi srodnici, kao i činjenica da nije ispitivana jedna od mogućih linija istrage za koju je bilo očigledno da je relevantna.

213. Shodno tome, Sud zaključuje da istraga smrti g. Koleva nije bila nezavisna, objektivna ni delotvorna. Osim toga, priroda ozbiljnih nedostataka te istrage bila je takva da se može reći da vlasti nisu postupile na adekvatan način kako bi obezbedile odgovornost i održale poverenje javnosti u to da se one same pridržavaju vladavine prava i da su rešene da izbegnu sve tajne dogovore ili da budu tolerantne prema nezakonitim postupcima.

214. Iako je tačno da je istraga nastavljena i nakon što je u februaru 2006. godine istekao mandat g. F. na funkciji (glavnog tužioca), Sud primećuje da otada nisu preduzete nikakve ozbiljne istražne radnje i da je istraga suspendovana (vidi stavove 114–116, gore). Prema tome, istraga nije ispunila zahteve člana 2 Konvencije onako kako se oni tumače u sudskoj praksi Suda.

215. Iz svega navedenog sledi da je nastupila povreda te odredbe.

III. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

216. Član 41 Konvencije glasi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.“

A. Šteta

217. Podnosioci predstavke su izneli zahtev da im se isplati 50.000 evra na ime nematerijalne štete zbog povrede člana 5 ustanovljene u ovom predmetu. Oni su pozvali Sud da uzme u obzir u celini period nezakonitog lišenja slobode g. Koleva uprkos činjenici da je njegova pritužba u vezi s jednim delom tog perioda bila proglašena neprihvatljivom zato što nisu bili iscrpljeni svi unutrašnji pravni lekovi.

218. Podnosioci predstavke su takođe podneli zahtev da im se isplati 300.000 evra na ime nematerijalne štete usled povrede člana 2. Naveli su da su indiferentnost vlasti i činjenica da nije sprovedena delotvorna istraga povodom ubistva g. Koleva izazvali kod njih snažno osećanje ranjivosti i nepravde i veliku patnju.

219. Vlada nije komentarisala taj zahtev.

220. Sud je, imajući na umu povrede prava ustanovljene u ovom slučaju drugom, trećem i četvrtom podnosiocu predstavke zajedno dosudio 30.000 evra na ime ukupne nematerijalne štete.

B. Troškovi i izdaci

221. Podnosioci predstavke su tražili da im se isplati 5.280 evra na ime honorara njihovog advokata za radnu nedelju od 66 radnih sati u postupku pred Sud po tarifi od 80 evra sat. Predočili su sporazum o visini naknade sklopljen između druge podnositeljke predstavke i njenog advokata, kao i raspored radnih sati. Takođe su tražili da Sud naloži da se isplate troškovi direktno na bankovni račun njihovog pravnog zastupnika.

222. Vlada nije komentarisala taj zahtev.

223. Sud smatra da su navedeni troškovi bili nužni i da su, s obzirom na izuzetnu prirodu ovog slučaja, razumni u pogledu iznosa. Sud je odobrio isplatu tog iznosa u potpunosti i to direktno na bankovni račun pravnog zastupnika podnosilaca predstavke.

C. Zatezna kamata

224. Sud smatra da je primereno da zatezna kamata bude zasnovana na marginalnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD, JEDNOGLASNO

1. *Smatra* da udovica prvog podnosioca predstavke i njegova deca imaju procesnu legitimaciju da nastave postupak u njegovo ime;
2. *Smatra* da je došlo do povrede prava prvog podnosioca predstavke po članu 5 stav 3 Konvencije da bude bez odlaganja izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije;
3. *Smatra* da je lišenje slobode prvog podnosioca predstavke između 13. septembra i 29. novembra 2001. godine bilo nezakonito i protivno članu 5 stav 1 Konvencije;
4. *Smatra* da nema potrebe da se zasebno razmatra pritužba po osnovu člana 5 stav 3 Konvencije da lišenje slobode prvog podnosioca predstavke nije bilo opravdano i da je prekomerno dugo trajalo;
5. *Smatra* da je došlo do povrede prava prvog podnosioca predstavke na osnovu člana 5 stav 4 Konvencije da njegova žalba povodom lišenja slobode bude hitno ispitana;
6. *Smatra* da je došlo do povrede člana 2 Konvencije u tom smislu što je istraga ubistva g. Koleva bila nedelotvorna i nije se odlikovala potrebnom nezavisnošću;
7. *Utvrdjuje*
 - (a) da tužena država treba da isplati drugom, trećem i četvrtom podnosiocu predstavke zajedno, u roku od tri meseca od dana kada nastupi pravnosnažnost presude u skladu sa članom 44 stav 2 Konvencije, sledeće iznose, koji će biti pretvoreni u bugarske leve po kursu važećem na dan isplate:
 - (i) 30.000 evra (trideset hiljada evra), kao i bilo koji porez koji se može naplatiti, na ime nematerijalne štete;
 - (ii) 5.280 evra (pet hiljada dvesta osamdeset evra), kao i bilo koji porez koji se može naplatiti podnosiocima predstavke, na ime troškova i izdataka, plativo direktno na bankovni račun pravnog zastupnika podnosilaca predstavke;

(b) da za period od isteka gore navedena tri meseca do isplate treba isplatiti redovnu kamatu na gore navedene iznose po stopi koja je jednaka marginalnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna poena;

8. *Odbija* preostali deo zahteva podnosioca predstavke za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pismenoj formi 5. novembra 2009. godine, u skladu sa Pravilom 77 stavovi 2 i 3 Poslovnika Suda.

Klaudija Vesterdik
Sekretar

Per Lorencen
Predsednik